

Slovenski čebelar

3

Letnik LXXXII - Leto 1990

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 3

1. marec

letnik 92

VSEBINA

prof. Edi Senegačnik: Ob petindvajsetletnici plemenilne postaje Anton Janša pod Zelenico	65
Janez Firm: Čebelarjeva opravila v marcu	67

BOLEZNI ČEBEL

J. Senegačnik in A. Gregorc: Prispevek k eksperimentalnemu študiju učinkovitosti fluvalinata	69
P. Kosta: Dovoljenje za prodajo trakov za razpošiljalne matičnice	78
Boris Višnovc: Panjske končnice na filmskem platnu	79

KAJ SO PISALI NEKOČ?

Av gust Bukovec - nadaljevanje: Naše panjske končnice	80
F. S. Finžgar: Medved čebelar	84

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Milan Runtas: Čebelarji in čebelarska društva	85
Osnutek delovnega načrta Zveze čebelarskih društev Slovenije za leto 1990 (predlog)	86
Delegiranje delegatov na sejo skupščine ZČDS	88
Viktor Kladnik: Sevničani se ne bojijo varoze	89
Simon Gračnar: Naš krožek	90
Marjan inž. Debelak: Kaj dela in pripravlja ČD Bled	90
Rudi Brajdih: Proslava 75-letnice ČD na goriškem	92

OBLETNICE

Franc Češnovar 80-letnik	93
Franc Levstek 80-letnik	93

OSMRTNICE OBVESTILA

CONTENTS

E. Senegačnik: 25 th anniversary of Anton Janša bee-queen mating station at Zelenica	65
J. Firm: Beekeepers occupation in March	67

BEE DISEASES

J. Senegačnik & A. Gregorc: A contribution to the Experimental study of effectiveness of fluvalinate in controlling varroa mites	69
P. Kosta: Permission for saleing Apistan strips for use in queen cages	78
B. Višnovc: Colorful designs of Slovene hives on screen	79

ONE UPON A TIME ...

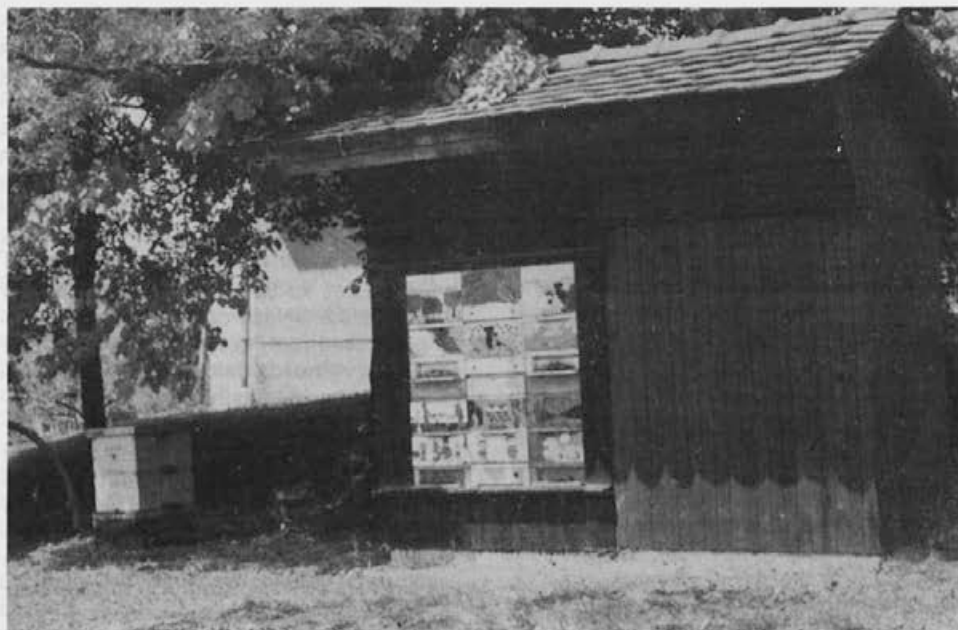
A. Bukovec: Our colorful designs of Slovene hives	80
F. S. Finžgar: Bear as a »bee keeper«	84

FROM THE SOCIETY LIFE

M. Runtas: Beekeepers and their associations	85
Working plan of ZČDS for 1990	86
Delegates to 39. regular assembly of ZČDS	88
V. Kladnik: Beekeepers from Sevnica are not afraid of varroa mites	89
S. Gračnar: Our beekeepers club for youngsters	90
M. Debelak: What is going on in Bled beekeepers association	90
R. Brajdih 75 th anniversary of beekeepers association in Gorica	92

OBITUARIES INFORMATIONS

Slika na naslovni strani: Janko Pislak iz Kidričevega kontrolira rojilno razpoloženje matičarjev.

Šolski čebelnjak v Krškem

OB PETINDVAJSETLETNICI PLEMENILNE POSTAJE ANTON JANŠA POD ZELENICO

prof. EDI SENEGAČNIK

Slovenski čebelarji slavimo letos 25-letnico obstoja naše znane plemenilne postaje pod Zelenico. Ob njeni ustanovitvi 25. junija 1965 sem v spominsko knjigo napisal tole posvetilo:

»Želim, da bi plemenilna postaja Anton Janša postala vzorna in vodilna v naši deželi. Čakajo jo velike naloge, če bo hotela izvrševati svoje poslanstvo. Prav ona naj bi pripomogla, da bi prišli tudi mi Slovenci s skrbno odbiro in dobro vzrejo najboljših čebel do svojega standardnega čebeljega rodu. Postaja ima vse pogoje za to: odlično lego, dobre čebele in tudi sposobne čebelarje, ki bodo prav gotovo storili vse, da se bodo moje želje uresničile.

Vse priznanje ustanoviteljema čebelarjema Cirilu Jalnu in Janezu Rodmanu iz Rodin, ki sta jo postavila na svojo pobudo in s svojimi sredstvi!

Naj bo ta postaja del Janševega kulturnega spomenika, ki naj priča o tem, da hočemo biti slovenski čebelarji vredni nasledniki svojega velikega učitelja! Kot prvi čebelarji so se potem vpisali v to spo-

minsko knjigo odlični ameriški gostje, ki so bili takrat pri nas na obisku: prof. dr. William Roberts z vzrejnega inštituta Baton

Na plemenilni postaji je tudi veliko dela s trotarji, pravi Ciril Jalen.

Rouge iz Louisiane v ZDA; prof. G. F. Townsend z oddelka za čebelarstvo pri univerzi Guelph v Ontariu v Kanadi, brat Adam Kehrlé iz Buckfasta v Devonu v Angliji, dr. John F. Corr iz Belfasta na Irskem.

Poleg njih pa so se takrat podpisali še naši čebelarji, ki so spremljali goste na poti po Sloveniji: predsednik ZČD Valentin Benedičič, inž. Franček Šivic, dr. Jurij Senegačnik, Anton Verbič in še drugi. RTV Ljubljano je zastopal novinar Andrej Arko.

Ker se čutim močno povezanega s to plemenilno postajo in sem bil nekak pobudnik zanjo, bi ne bilo prav, če bi ta obletnica odšla mimo nas, ne da bi omenili, kaj je pomenila za naše slovensko čebelarstvo. Pa poglejmo, kaj se je od tega, kar sem zapisal v posvetilu, uresničilo:

Pogled na prehojeno pot odbire in vzreje čebel karnijk je tudi pogled v prihodnost. Nujno je, da se posvetujemo, osvežimo spomin in pobjiže prikažemo uspehe in neuspehe zastavljenega vzrejnega cilja naše kranjske sivke. Brez dvoma je plemenilna postaja opravljala in še opravlja svojo pomembno dejavnost in nadaljuje delo naših prednikov, ki so pred mnogimi desetletji ponesli sloves naše sivke v širom svet. Številne izjave in priznanja tujih čebelarških strokovnjakov v knjigi vtisov in spominov zgovorno potrjujejo, da je plemenilna postaja opravila veliko poslanstvo. Zagotovo je edina v naši ožji in širši domovini, ki

ima v svetu velik sloves in jo tuji strokovnjaki zaradi visoke nadmorske višine in njene naravne zaprtosti imenujejo edinstvena alpska plemenilna postaja, na kateri se zanesljivo oplodijo čiste kranjske sivke, saj je dolet drugih trotov nemogoč. Krajevna zaprtost te plemenilne postaje, ugodna klimatska lega in potrebna oddaljenost od drugih čebel, odločilno vplivajo, da lahko dosežemo zaželeni vzrejni cilj.

Ciril Jalen, vodja plemenilne postaje, je nekje zapisal: »Naša ožja in širša domovina pa o tem premalo ve ali pa tega ne zna ceniti, saj vemo, da delo domačih ljudi premalo cenimo in včasih ni nič vredno.«

Danes, ko vidimo in ocenjujemo vse, kar je Ciril Jalen naredil, mu moramo izreči vse priznanje za njegovo delo. Sem ne sodi samo ustanovitev plemenilne postaje in zgraditev Janševe kočé, pač pa tudi njegovo strokovno vzrejno delo. To priznavajo v vpisni knjigi številni domači in tuji čebelarji, ki njegovo prizadevanje in zasluge opisujejo z najbolj pohvalnimi izrazi. Menim pa, da mu je dal najboljšo oceno svetovno znani čebelarški znanstvenik prof. dr. Friedrich Ruttner s svojimi sodelavci, s katerimi je 27. avgusta 1973 obiskal plemenilno postajo. Tole je napisal v spominsko knjigo: »Plemenilna postaja Anton Janša in delo, ki ga je opravila, je vredno slavnega imena Antona Janše. Že 25 let delamo s čebelami karnijkami in se veselimo, da tukaj zasledujemo enaka vzrejna načela, za kar gre vse priznanje čebelarju Jalnu. Na uspešno sodelovanje v prihodnosti!« Podpisani so njegov brat Hans in vsi znanstveni delavci z inštituta v Oberurslu in Lunz am Seeju. Menim, da je tako priznanje dovolj. Sicer pa je prav, da na tem mestu omenimo še druge gorenjske vzrejevalce, ki so s svojimi maticami kranjicami prav tako ponesli našo slavo v svet. Omenimo naj Strgarja pa Bukovška z Golega Brda, iz Bohinja pa inž. Uroša Vidmarja, čebelarja Sušnika, Vovka in še koga drugega.

V knjigi spominov je vpisanih na stotine čebelarjev, domačih in tujih. Nemogoče je, da bi tu vse omenil, saj bi za to porabil kar celo številko našega časopisa.

Želja vseh vzrejevalcev in domačih čebelarjev je bila, da bi na plemenilni postaji zgradili tudi primerno leseno hišico oziroma kočó, v kateri bi lahko shranjevali čebelarske predmete in še kaj drugega. Koča

naj bi imela tudi nekaj bivalnih prostorov. Vse to se je uresničilo 6. avgusta 1967, to je dve leti po ustanovitvi, ko so odprli Janševo kočo. Tako so jo imenovali čebelarji, ime pa je tudi obveljalo. Odprl jo je tedanji predsednik ZČD Valentin Benedičič in v svojem govoru poudaril, da je Zveza čebelarjskih društev Slovenije žrtvovala svoje zadnje rezervne prihranke za to zgradbico. To je bil dobro naložen denar, saj se je kočica vsekakor obrestovala. V njej so lahko prenočevali vzrejevalci, ki so obiskali plemenilno postajo oziroma prinesli semkaj plemenilčke. Nekateri pa so prišli celo na oddih.

Vsi so uživali v tem gorskem raju in v svojih spominih ne morejo dovolj pohvaliti tihih in mirnih dni, ki so jih doživljali na plemenilni postaji med veselo izletavajočimi čebelami in sredi živopisanih panjičev.

Vse tisto, kar sem v svojem posvetilu zaželel plemenilni postaji, se je uresničilo. Plemenilna postaja je zaslovela po vsem evropskem čebelarstvu, v katerega je poslala na stotine prvovrstnih matic. Res je, da vsega še nismo dosegli. Nima mo še standardnega slovenskega čebeljega rodu, o katerem že leta in leta govorimo in pišemo. Zadnje leto nam kaže na bolje: Kmetijski inštitut Slovenije se je posvetil temu delu in prvi uspehi novega prizadevanja so že vidni. Pojavili so se tudi številni mladi vzrejevalci, ki se bodo ob strokovnem vodstvu inštituta lahko uspešno uveljavljali. Menim pa, da bi tudi tov. Jalen s svojimi bogatimi, praktičnimi in teoretičnimi izkušnjami lahko pomagal pri nadaljnji vzreji dejavnosti. Prav tako pa bi pri tem lahko pomagal tov. Bukovšek in drugi izkušeni vzrejevalci. Upajmo, da bo kmetij-

Avtor članka in takratni predsednik ZČDS V. Benedičič na otvoritvi plemenilne postaje si ogledujeta oplojene matice.

ski inštitut upošteval ta moj predlog. Prepričan sem, da bi ob njihovem sodelovanju mlajša generacija vzrejevalcev prav gotovo bolje uspevala.

Plemenilna postaja Anton Janša je torej imela in ima pomembno vlogo. Upajmo, da jo bo ohranila tudi v bližnji prihodnosti. Verjetno ne bomo pridobitnih matic na zasebnih plemeniščih, treba bo pomisliti tudi na čistokrvne matice, oplojene z izbranimi troti na zanesljivi plemenilni postaji. Take matice bo zahtevalo od nas predvsem zamejstvo, branili pa se jih ne bodo tudi naši čebelarji. Evropski čebelarji svet zelo ceni našo čebelo sivko. Lahko rečemo, da uživa tam velik sloves, zato se morajo naši vzrejevalci pri svojem delu tega zavedati. Vzrejujejo naj zares kakovostne matice, ki jih bodo veseli naši in tuji čebelarji. Nikar ne dopustimo, da bi se ugled naše čebele v evropskem prostoru kakorkoli omajal!

ČEBELARJEVA OPRAVILA V MARCU

JANEZ FIRM

V marcu se končuje koledarska zima, vreme je pa lahko še prav zimsko, drugič pa povsem spomladansko. V takih letih smo prisiljeni opraviti prva večja spomladanska opravila, sicer bomo utrpeli škodo.

Ko sem prebiral starejša mesečna navodila, sem naletel na navodila Marjana Debelaka, za katera se mi zdi, da so na mestu. Ta navodila so precej splošno uporabna. Zato jih bom navedel in dopolnil s svojimi pogledi:

1. Opazujemo pred žreli!

Na osnovi obnašanja čebel pred žreli poizkusimo ugotoviti stanje družin. Odpirajmo in pregledujemo le sumljive družine.

2. Poglejmo pod vmesni pokrov nakladnega oziroma skozi zamreženo okence AŽ panja!

Tako ugotovimo, kje sedi družina, morda vidimo, koliko ulic zaseda, ali je že pojedla pogačo, ali morda že gradi.

3. Zamenjajmo oziroma očistimo podnice.

4. Uredimo napajalnik.

Najboljši je šotni napajalnik v posodi s šoto in mahom, da čebele v njem ne tonejo. Naj bo na sončnem, zavetrnem mestu in vedno poln.

5. Zažveplajmo rezervno satje!

Vsekakor zažveplamo tisto satje v omarah, katerega še dolgo ne bomo rabili. Enako storimo s satjem, ki smo ga shranili v nakladah in zaradi miši pozimi vstavili v žrelnico in jo zaprli. Po kakšni uri žrelnico odstranimo, da je podnica odprta po celi širini, sate pa razmaknemo tako, da bo v nakladi vedno najmanj en sat manj, kot jih je lahko. Streho privzdignimo na robnike naklade ali jo podložimo, da bo po vsej površini vsaj en centimeter nad njenim robom. Če tega satja ne bomo rabili, nam ga celo poletje ne bo treba več žveplati, saj ga bo večša zaradi prepaha le nerada napadla.

6. Pripravimo vse pripomočke in orodje!

7. Ohranjajmo toploto v panjih!

Panji morajo biti odeti. Če imamo nakladne panje ovite v strešno lepenko ali PVC folijo (od umetnih gnojil), naj tako ostanejo do prve menjave naklad.

8. Utesnimo rezervne in oslabele družine!

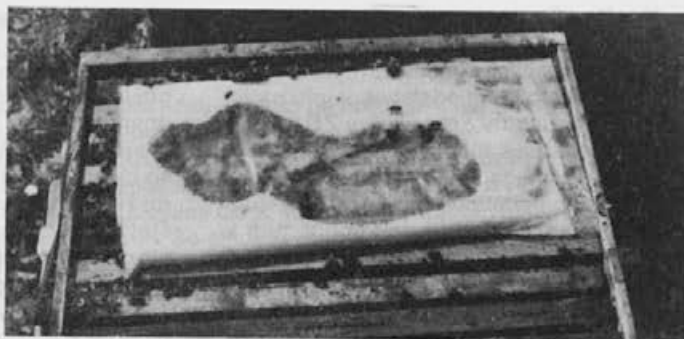
Rezervne družine utesnimo in zapažimo že jeseni. Če tega nismo storili, je to nujno zdaj. Enako nujno je zdaj utesniti in zapažiti čez zimo oslabele družine, ki imajo še možnost, da se bodo lahko same razvijale.

9. Zelo močnim družinam širimo prostor in dodajmo satnice! Družine, ki v tem času zasedajo celo naklado oziroma plogišče, je nujno že sedaj dražilno krmiti in jim širiti prostor. Še posebno je ta poseg nujen, če opazimo na satnicah, stenah ali v polpraznem pitalniku prve prizidke iz novega belega voska. Prav tako lahko v tem času gradijo tudi na tri, štiri sate utesnjene rezervne družinice, ki jih zasedajo čez in čez, če je bilo vreme dalj časa toplo in imajo vsaj z ene strani pitalnik s pogačo. V tem primeru pomaknemo pitalnik ali opaž na strani, kjer čebele gradijo, za en sat v stran, tja vstavimo satnik s satnico in zopet toplo odenemo. Močnim družinam pa dodamo drugo naklado oziroma odpremo medišče. To uredimo takole: na prvo mesto postavimo poln satni pitalnik, obenj in na zadnje

mesto pa en ali dva prazna, še bolje medena sata, ostali prostor pa izpolnimo s satnicami. Namesto satnega pitalnika lahko poveznemo na naklado tudi vmesni pokrov, poln testa ali ledenca. Tako bomo sprostili čebele in jih zaposlili, da se bodo hitreje razvile in manj mislile na rojenje.

10. Redno dražilno krmimo!

To opravljajmo le, če smo se zanj odločili. Če smo se, veljajo za začetek dražilnega krmljenja tri pravila: najstarejše pravilo določa, da pričnemo z rednim krmljenjem na Jožefovo, to je 19. marca, oziroma prve tople dneve po njem. Po drugem pravilu začnemo krmiti po prvem spomladanskem trebilnem izletu čebel, pa naj bo že februarja ali šele aprila. Po tretjem, nepravovernem in v praksi še pre malo preizkušenem pravilu pa takoj po novem letu oziroma sončnem obratu, ko prične večina matic zalegati, ali pa že ob zazimljenju tik ob gnezdo vstavimo satne pitalnike. Če krmimo s sladkorno-medenim testom ali ledencem, redno menjavamo satni pitalnik ali vmesni pokrov s polnim in odevamo tako, da je pitalnik znotraj odeje. Krmljenje s toplim sladkorno-medenim sirupom mora biti redno vsak ali vsak drugi do tretji dan, pri čemer naj bi vsaka družina glede na moč dobila 2-3 dl sirupa. Če nimamo dovolj časa, uredimo pitalnike tako, da celotno količino nalijemo npr. enkrat tedensko, da jo čebele lahko jemljejo do naslednjega krmljenja. Pri nakladnih panjih si pomagamo z Bordmanovimi kapilarnimi pitalniki, ki jih namestimo pred žrela, koritce pa sega v panj. Pri tem načinu ni nevarnosti ropa, ker čebele pijejo le, če sedijo tik nad koritcem ali kadar je tako toplo, da tudi izletavajo. Morebitne vsiljivke odganjajo. Tretji način krmljenja lahko uporabijo čebelarji, ki so vsaj kilometer oddaljeni od drugih čebelnjakov in dovolj izkušeni. Pri tem načinu pitalnik s plovcem postavimo v bližino čebelnjaka, najboljši ob napajališču, ki ga uporabimo tudi kot napajalnik in vanj nalivamo sirup. Čebele ga bodo jemale le, kadar bodo izletavale. Pri tem moramo paziti, da ne pride do ropa. Na stojišču ne sme biti brezmatičnih in hudo oslabeledih družin! Tako lahko krmimo le do zares toplih dni, ko čebele letijo dlje, da ne bomo zastonj krmili tujih čebel. V medeno-sladkorni sirup in pogače lahko dodajamo tudi cvetni prah, vitamine, sredstva za pospe-

ševanje zaleganja in zdravila proti noseči, kot je fumagilin, KAS-čaj iz borovih vršičkov in pelina, ki preprečuje nosečo, zavira varoozo in pospešuje spomladanski razvoj.

Če je kakšen lep dan temperatura zraka v senci okrog 15 ° C, lahko v AŽ panjih opravimo prvi temeljit spomladanski pregled družin, pri nakladnih panjih pa šele, ko je temperatura okrog 18 ° C in je ozračje mirno. Ob tej temperaturi (če nismo ravno preveč zmrznjeni) nas v srajci in puloverju ali jopiču ne bo zeblo. Če pa nam je hladno, je za to delo še prezgodaj in ga raje odložimo do toplejših dni. Pri prvem temeljitem pregledu ugotovimo moč družin, kakovost zalege in njen morebitni obseg, zaloge hrane, zamenjamo prazne in skoraj prazne vmesne pokrove in pitalnike s polnimi, očistimo oziroma zamenjamo podnice, po

potrebi ožimo ali širimo prostor, morda dodajamo trotovske sate in satnice. Na stojiščih nakladnih panjev naložimo slabiče, ki imajo po naši oceni še možnost razvoja, na živalne plemenjake. Ob tem odstranimo podnico, jo nadomestimo z mrežo, skozi katero čebele ne morejo, ali z vmesnim pokrovom, ki ima z mrežo zaprto veho, nakladno pa postavimo neposredno nad plemenjak. Ne pozabimo slabiču odpreti izletne luknje! Pašne čebele iz slabiča se bodo delno vrnile na staro mesto in se izprosile v sosednje panje, družinica pa si bo zaradi toplote spodnje družine kmalu opomogla. Obenem smo tudi že opravili glavno delo za kasnejšo združitev družin v dvomatični sistem, če se ga bomo lotili. Ob primernem času bo potrebno le zamenjati mrežo z matično rešetko in po potrebi širiti prostor.

Bolezni čebel

PRISPEVEK K EKSPERIMENTALNEMU ŠTUDIJU UČINKOVITOSTI FLUVALINATA

J. SENEGAČNIK in A. GREGORC

Naslov avtorjev: prof. dr. Jurij Senegačnik, Veterinarska fakulteta Univerze E. Kardelja v Ljubljani, Aleš Gregorc, raziskovalec, Hmezad, Žalec.

1. UVOD

V letu 1989 smo na VTOZD za veterinarstvo v okviru raziskovalne naloge »Kemoterapevtsko in biološko zatiranje varoe« opravili nekaj načrtnih temeljnih poskusov, ki naj bi potrdili že znana dejstva o izrednem učinku fluvalinata na varoo.

Temeljit premislek pokaže, da ob današnjem poznavanju kemoterapevtikov lahko

upoštevamo predvsem sintetične piretroide, med njimi pa zlasti fluvalinat. Od ostalih insekticidov se je pri nas v preteklih letih zelo dobro obnesel amitraz, zato smo ga pri naših delovnih kombinacijah tudi obdržali. Sistemikov, tj. sredstev, ki na varoo delujejo prek čebelje hemolimfe, nismo uporabljali, pa tudi v prihodnje jih glede na neugodna poročila nekaterih čebelarjev verjetno ne bomo upoštevali.

Ker fluvalinat pri nas še ni registriran in ker za študij nismo imeli na voljo čiste snovi, smo uporabljali koncentrate te snovi, ki jih uporabljajo v poljedelstvu, kupiti pa jih je mogoče zlasti v Franciji in v ZDA.

Naši poskusi s fluvalinatom naj ne bi le potrdili izjemnega učinka te snovi, o katerem smo do nedavno imeli le malo lastnih izkušenj, temveč naj bi pripomogli tudi k čimprejšnji registraciji tega akaricida pri nas. To bi omogočilo poenoten praktični postopek za vso Slovenijo, obenem pa tudi pocenilo zdravljenje ter odpravilo nestrokovno ravnanje.

2. MATERIALI IN METODE

Pri študiju smo želeli predvsem ugotoviti učinkovitosti fluvalinata oziroma njegovih pripravkov, kot kontrolno pomožno snov pa smo vključili še amitraz. Vendar pa nismo uporabljali amitraznih dimnih lističev, ki so bili tudi naprodaj, ker je njihova terapevtska vrednost lahko vprašljiva. Delali smo po lastnem postopku: Na lističe filter papirja velikosti 8 x 1,5 cm, prepojenega z 10-odstotno KNO_3 (tj. solitrom), smo z dozatorjem aplicirali dve kaplji (tj. 0,1 ccm) mitaca, tj. 20-odstotne raztopine amitraza. Lističe smo tleče na enem koncu obesili zadaj na mrežo ali pa tleče na obeh

koncih in preganjene po dolgem v obliki črke V na koščkih pločevine položili na dno panjev. Žrela so ostala odprta. Ko je tlenje prišlo do področja z amitrazom, je le-tega uparilo. Dim se je raznesel po vsem panju (zlasti po plodišču) in deloval na varoe, ki so bile na čebelah. Po eni uri je večina varoj že odpadla in je bila možna kontrola, tj. štetje, če smo pred postopkom na dno panja položili kontrolno lepenko ali pločevino, običajno namazano z vazelinom.

Pri delu s fluvalinatnimi pripravki nismo imeli na voljo originalne snovi, marveč troje inozemskih koncentratov: klartan, mavrik in mavrik aquafLOW. Vsi trije vsebujejo po 240 g fluvalinata na liter.

Klartan (naprodaj v Franciji) in mavrik aquafLOW (naprodaj v ZDA) sta gosti vodni emulziji bele barve, mavrik (naprodaj v Franciji) pa je svetlorumeno olje. To je raztopina fluvalinata v enem od ogljikovodikov, ki jih dobijo pri predelavi nafte.

Fizikalno-kemijski in toksikološki podatki o fluvalinatu in njegovih pripravkih, s katerimi smo eksperimentirali, v članku še sledijo. Ti podatki so eksperimentatorju lahko v veliko pomoč pri študiju posameznih postopkov proti varoi. Iz njih poleg ostalega vidimo tudi, da je toksičnost fluvalinatnih koncentratov znatno nižja kot pri tehničnem proizvodu.

Tabelarni pregled fizikalno-kemijskih in toksikoloških lastnosti fluvalinata in njegovih koncentratov

Oglejmo si najvažnejše podatke o tehničnem fluvalinatu in o prečiščenih koncentratih za poljedelstvo, ki so pri naših poskusih služili kot izhodne snovi.

Kemijska oznaka (po Chemical Abstracts) – reg. št. 69409-94-5: N-[2-koloro-4- (trifluoromentil) fenil]-D-valin(±) -ciano(3-fenoksi fenil) metilester.

Fizikalno-kemijski podatki za tehnični fluvalinat:

molekularna formula $\text{C}_{26}\text{H}_{22}\text{N}_2\text{O}_3\text{ClF}_3$;

molekularna teža: 502,92;

fizikalno stanje: viskozno rumeno olje;

vrelišče: 450°C (ekstrapolirano);

parni tlak 1×10^{-7} Torr na 25°C;

gostota: 1,29 g/ccm (25°C);

refr. indeks: 1,549 na 20°C;

topnost: dobro topen v večini organskih topil, zlasti pa še v aromatskih ogljikovidikih, etru,

diklorometanu in alkoholih;

topnost v vodi: manj kot 5 ppb;

porazdelitveni koeficient: oktanol: voda 7000, (Log K=3,8);

fotostabilnost: na neposredni sončni svetlobi ni najboljša;
 termična stabilnost: najmanj 3 ure na 100°C ali 18 mesecev na 42°C v steklu brez bistvenih sprememb;
 hidrolitična stabilnost: odlična odpornost proti hidrolizi na nizkih pH, npr. med 5–6; esterska polovica in naposled tudi CF₃ skupina sta labilni pri visokih pH.

H gornjim fizikalno-kemijskim in toksikološkim lastnostim fluvalinata in njegovih pripadnikov naj dodamo še, da je fluvalinat sintetičen cianopiretroidni insekticid širokega spektra, ki učinkuje poleg ostalega na številne členonožce. Je kontakten insekticid, ki deluje na centralni in periferni živčni sistem. Za sesalce in ptice je zelo malo toksičen, prav tako tudi za oprušujoče žuželke in za nekatere druge koristne žuželke. Je pa zelo toksičen za ribe in vodne živali, zato ne sme priti v vodo.

Pri delu z njim priporočajo rokavice in zaščitna očala.

Toksikološke lastnosti teh fluvalinata (> 90 odstotkov čiste snovi)

Akutne študije:

akutna oralna doza pri podgani: LD₅₀ = 261–282 mg/kg;

akutna oralna doza pri miši: LD₅₀ = 156–272 mg/kg;

akutna dermatološka doza pri zajcu, podgani: LD₅₀ < 2000 mg/kg;

draženje kože: blago;

draženje oči: blago do zmerno.

Fizikalne in kemijske lastnosti fluvalinatnih pripravkov

	mavrik (franc.)	mavrik aquaflow klartan
Vsebnost akt. snovi (ut. %)	25 % (240 g/l)	22,3 % (240 g/l)
gostota	0,963 g/ml	1,09 g/ml
videz	bistra tekočina	mlečna viskozna tekočina
barva	svetlorumena do rjava	bela (z rahlim rumenkastim odtenkom)
pH (5% emulzija v vodi)	6–7	5–6
topnost oz. sposobnost mešanja	ksilen, olja za spreje, organska topila	se ne meša s topili in olji, tvori pa dobre suspenzije z vodo
emulzijska stabilnost	odlična	odlična
trajnost	12 mes. na 42°C	odlična
trajnost	24 mes. na 20°C	odlična
zamrzljivost	–10°C, vzdrži tri zamrzovalne cikle brez ločitve plasti	ni ločitve plasti

Toksiološke lastnosti fluvalinatnih pripravkov

	mavrik (franc.)	mavrik aquaflow klartan
akutna oralna doza pri podgani	LD ₅₀ =1097 mg/kg	5150 mg/kg
akutna oralna doza pri zajcu	LD ₅₀ =2100 mg/kg	2100 mg/kg

akutna inhalacija pri podgani

(4 ure)

primarno nadraženje kože

draženje oči

LD₅₀ 5,1 mg/l zraka

blago

korozivno

—

ne draži

blago

Možnosti za aplikacijo navedenih treh pripravkov so bile različne, tako po količini aktivne snovi, ki naj bi jo vnesli v panj, kot tudi po načinu vnosa v panj. V poštev je prišlo:

1. razprševanje vodnih fluvalinatnih emulzij,

2. dimljenje,

3. vstavljanje s fluvalinatnimi pripravki prepojenih nosilcev v panje.

Pri razprševanju vodnih fluvalinatnih emulzij smo v določenih primerih na enem od obeh stojišč, kjer so potekali naši poskusi, uporabljali vodno emulzijo klartana in mavrika aquaflow v razmerju 1 : 1000, torej 1 ccm koncentrata + 1 liter vode. Razprševali smo jo v ulice med naseljenimi sati v plodišču. Za družine na 10 satih smo povprečno uporabili po 15 ccm te emulzije (tj. okoli 3,6 mg čistega fluvalinata na panj oziroma 0,36 mg na sat), pri manj satnih panjih oziroma družinah pa ustrezno manj. Ta način zdravljenja smo uporabljali še jeseni 1988.

Podatkov o dimljenju s fluvalinatom v literaturi nismo našli in smo si v ta namen pripravili lasten postopek. Odločili smo se za uporabo dimnih lističev. Oljno emulzijo francoskega mavrika (tj. svetlorumenega olja z 240 g fluvalinata na liter) smo s heksanom (v sili je dober tudi čisti bencin) razredčili v razmerju 1 + 4. 1 ccm tako dobljene tekočine je vseboval 48 mg fluvalinata. Na lističe s KNO₃ prepojenega filter papirja (enako kot pri amitraznem postopku) smo z dozatorjem nanесли 0,1 ccm razredčine, ki je vsebovala 4,8 mg fluvalinata, ter postopali enako kot pri uporabi amitraza. Dimili smo torej pri odprtem žrelu, kar pri čebelah ne povzroča panike in stresnih situacij. Družine so tako pri amitraznem kot pri tem dimljenju ostale mirne. Uspeh smo kontrolirali že po eni uri.

Pri vstavljanju s fluvalinatnimi pripravki prepojenih nosilcev v panju je večina poskusov potekala z nosilci, ki smo jih prepojili z razredčinami kateregakoli od treh navedenih koncentratov.

Medtem ko so v Franciji do registracije apistanskih trakov kot nosilec za fluvali-

4 cm široke trakove iz jute, kar je bilo najenostavneje in najceneje, so se v Izraelu najenostavneje in najceneje, so se v Izraelu odločili za vstavitev s fluvalinatom (mavrik aquaflow) prepojenih ploščic iz vezanega lesa, velikosti 180 x 20 x 4 mm. Uporabljali so 20-odstotno vodno emulzijo mavrik aquaflow (tj. 1 + 4), ki je ameriška inačica francoskega klartana.

V tem poročilu bomo prikazali rezultate z 20-odstotno vodno emulzijo dveh od navedenih treh snovi (tj. z razredčino 1 + 4). V teh emulzijah smo 24 ur namakali deščice, velikosti 15 x 25 x 2,5 mm iz lipovega ali kakega drugega lesa, jih nato odcedili, osušili na sobni temperaturi in jih hranili na hladnem v polivinilnih folijah, dokler jih nismo vstavili v panje, kjer so ostale najmanj štiri tedne.

V času, ko so bile deščice obešene v panjih (po ena sredi plodišča, med dvema satoma s pokrito zalego), smo v določenih obdobjih preverjali število odpadlih varoj, npr. prvi dan po vstavitvi, nato na bolj oddaljenem stojišču št. II v približno tedenstem razmaku, na bližnjem stojišču št. I pa tudi na krajše razmake. Včasih pa smo število odpadlih varoj preverjali le dan po vstavitvi.

Na stojišču št. II smo varoo načrtno zatirali prek cele sezone, zdravstveno stanje družin pa smo spremljali vse do novembra 1989.

Zatiranje prek cele sezone pomeni uporabiti vse ukrepe, ki naj v neki družini preprečijo razvoj varoe:

1. Vstavitev fluvalinatnih deščic. 2. Tedsenska kontrola odpadlih varoj mesec dni po vložitvi deščic. 3. Kontrola pokrite trotovske zalege, ali ni morebiti okužena z varoo. 4. Ponovna vstavitev fluvalinatnih deščic v drugi polovici avgusta (po potrebi). 5. Poznojesenska kontrola z enkratnim dimljenjem (po potrebi). Kontrola trotovske zalege je seveda odvisna od letne dobe, pašnih razmer in moči družine. Opravili smo jo približno na dva do tri tedne, kakor so pač čebele uspele ponovno zgraditi izrezano trotovinno in pokriti zaležene celice. Gradilni sat, kjer so čebele izdelo-

vale trotovinu, je bil vedno drugi z leve, označen z risalnim žebličkom. Kontrola trotovine je trajala približno do začetka avgusta.

V drugi polovici avgusta smo v vse panje ponovno vložili fluvalinatne letvice in jih tu pustili do konca septembra, v skladu z najnovejšimi ugotovitvami francoskega

raziskovalca Bornecka (glej Slov. čebelar, september 1989).

3. REZULTATI IN RAZPRAVA

V rezultatih zajemamo podatke z dveh stojišč, v katerih je bila kontrola odpadlih varoj po vstavitvi deščic večkratna.

Stojišče I

Tabela 1/1: Učinek deščic, prepojenih z vodno emulzijo klartana (1+4) – število odpadlih varoj na različne dneve po vstavitvi fluvalinatnih ploščic

Oznaka panja	Število odpadlih varoj na različne dneve po vstavitvi fluvalinatnih ploščic v panje dan													Skupaj
	1	2	3	4	5	6	7	8	11	12	13	14		
LR 7	379	198	170	165	165	171,66	171,66	171,66	83,5	83,5	57,5	57,5	1873,8	
LR 8	97	50	33	24	24	23,6	23,6	23,6	21,5	21,5	9,5	9,5	360,8	
LR 9	338	242	132	57	57	37,30	37,30	37,30	105,5	105,5	11,5	11,5	1171,90	
LR 11	56	35	21	21	21	7,6	7,6	7,6	5,5	5,5	14	14	314,8	
LR 12	25	21	12	6,5	6,5	1,3	1,3	1,3	2	2	1,5	1,5	81,9	
LR 13	48	29	14	20	20	18	18	18	66	66	13,5	13,5	344	
LR 14	54	108	13	25	25	54,3	54,3	54,3	29,5	29,5	21	21	488,90	
Povprečno odpadlo na dan v %:	21,51	14,73	8,52	6,87	6,87	6,77	6,77	6,77	7,83	7,83	2,77	2,77	100	

Tabela 1/1 prikazuje spomladansko stahje (druga polovica aprila 1989) v sedmih panjih na stojišču I. Odpadle varoe smo šteli na dneve 1, 2, 3, 5, 8, 12 in 14 po vložitvi deščic in nato izračunali povprečno dnevno število odpadlih varoj za vmesne dneve, kjer je to bilo potrebno. Podatki iz te tabele so zelo poučni.

Značilnost, ki pade v oči že prvi kontrolni dan, je presenetljivo močna okužba v panjih LR 7 in LR 9. Skupno število varoj, ugotovljenih 14 dni po vložitvi ploščic, pa je alarmantno tudi za ostale panje iz te skupine, razen za LR 12. Ob razmnoževalnem razmerju 1 : 150 po Liebigu bi tu kmalu prišlo do katastrofe. Glede na neenako stanje okužbe v posameznih panjih (najmanj pri LR 12), lahko ob enaki predzgodovini za vse družine iz te skupine sklepamo le o različni odpornosti posameznih družin na varoo. Zato se zdi, da bi morali začeti vzgajati rodove, ki kažejo nizko okuženost, a se sicer odlikujejo po izdatnem donosu medu.

Poleg velikega števila odpadlih varoj prvi dan po vložitvi ploščic, pa proti pričakovanju ugotavljamo zelo veliko število odpadlih varoj tudi kasnejše dneve, skoraj vse do konca kontrole. V pokritih celicah je

bilo torej že aprila kar 4 – 7-krat več zaje-davcev kot na odraslih čebelah. Zato z zaporednim dimljenjem ali z razprševanjem akaricidov lahko dosežemo pomemben končni uspeh le s štirimi ali petimi zaporednimi ukrepi, ki si sledijo na 4–5 dni. V takih presledkih mlade varoe, ki pridejo iz celic skupaj z mladimi čebelami, še ne vdrejo v novo zaležene celice v taki meri, da bi to družino ogrozilo.

Dejstvo, da smo že aprila v nekaterih družinah (LR 7 in LR 9) našli tako visoko okuženost ne le na odraslih čebelah, temveč tudi v pokritih celicah, med katerimi v tem času še ni bilo kdove koliko trotoviskih, pove, kako zelo moramo biti previdni pri presoji okuženosti. Če v pokritih celicah že aprila najdemo 4–7-krat več varoj kot na čebelah, kaj bo šele na višku sezone in proti jeseni? Tedaj poenjuje paša in trotovske zalege, ki je za varoo idealna past (če jo pravočasno izrezujemo), ni več. Zato zaje-davec vdre izključno v celice delavk in uničuje bodoči zarod. V primerih, ko se število zaleženih celic manjša, bo število varoj v njih čedalje večje. Če dva zajedavca na bodoči čebeli skrajšata njeno življenje na polovico, če pa je varoj še več, bodo ustrezne poškodbe še dosti hujše, zaradi česar je

družina kmalu obsojena na propad. V primerih, ki smo jih navedli, bi že samo razmnoževanje varoj privedlo do katastrofe še pred jesenjo, dodatno škodo pa bi lahko opravile še infekcije, ki jih varoa prenaša ob zabadanju svojih čeljusti v svojega gostitelja.

Prav dejstvo, da je v pokriti zalegi lahko skritih dosti več varoj, kot pa jih pokaže točkovni ukrep (npr. enkratno dimljenje ali razprševanje akaricida), je najpogostejši vzrok za propad številnih družin. Nepoučen čebelar misli, da je, npr., z enkratnim dimljenjem ali razprševanjem akaricida uničil vse zajedavce, pa jih je v pokritih celicah morda še 5–10-krat več. Prav v tem pa je prednost fluvalinatnih vložkov, ki lahko delujejo več tednov in pokončujejo varoe, ne da bi to škodovalo čebelam, če smo površino nosilca in koncentracijo aktivne snovi pravilno dimenzionirali.

Z zaleženimi trotoviskimi celicami, v katerih varoa zaradi večje koncentracije juvenilnega hormona najraje vdira, lahko polovimo in uničimo do 40 odstotkov vseh zajedavcev.

Nauk, ki sledi iz zatiranja varoe na tem

stojišču, se torej glasi: V presledku 4–5 dni moramo 4– do 5-krat ponoviti točkovne ukrepe, če želimo v večji meri zatreti tudi tiste zajedavce, ki so mogoče še v pokritih celicah. V nasprotnem primeru pa moramo v panj vložiti dalj časa učinkujoč nosilec, prepojen z nehlapnim akaricidom.

Zatiranje in kontrola varooze, opravljena na stojišču 1. avgusta 1989, prikazuje več pomembnih ugotovitev. Prva med njimi je, da lahko dimljenje z različnimi zanesljivimi pripravki zelo koristno uporabljamo za kontrolo uspešnosti predhodnih postopkov. V našem primeru je šlo za dimljenje s fluvalinatom, ki ga do sedaj še nikjer niso izvajali in je bil to prvi tovrstni poskus. Predvidevali smo seveda, da bo fluvalinatni dim prav tako učinkovit kot emulzija. Na lističe že omenjene velikosti iz filter papirja, prepojenega z 10-odstotno KNO₃, smo odmerili po 0,1 ccm mavrika (francoskega), raztopljenega v bencinu (1 + 4), v katerem je bilo 4,8 mg čistega fluvalinata. Količina fluvalinata je bila torej majhna.

Rezultati prvih dveh stolpcev na tabeli 1/2 kažejo, da je glavnina varoj odpadla že eno uro po dimljenju.

Tabela 1/2: Pozno poletno-jesensko zatiranje varoe z dimljenjem in vstavljanjem fluvalinatnih ploščic

Št. panja	Dimljenje		Število odpadlih varoj na različne dneve po vstavitvi fluvalinatnih ploščic v panje										
	Dimno sredstvo	Št. odpadlih varoj po	Dan										
			Ura		1	2	4	6	8	10	12	14	16
LR 7	22	2	7	9	4	12	9	27	26	4	9	3	3
LR 8	26	5	0	3	9	1	8	14	4	2	2	0	0
LR 9	55	3	14	13	8	2	0	0	1	1	1	6	0
LR 10	7	3	2	6	3	0	0	0	0	0	0	0	0
LR 11	20	2	0	0	2	0	0	0	2	2	5	3	2
LR 12	10	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
LR 13	21	2	5	1	0	2	1	2	0	1	1	2	2
LR 14 mavrik	135	2	34	39	17	16	36	76	21	6	2	0	1

19-A: Dimljenje z amitrazom

Dimljenje s fluvalinatnimi lističi ob odprtih žrelah čebel sploh ni vznemirilo, kar je dodatna prednost. Število odpadlih varoj avgusta ni bilo alarmantno. Izstopa le panj LR 14, v katerem smo po eni uri našli 135

mrtvih varoj. Ta družina izstopa tudi po znatno večjem številu vseh odpadlih varoj (385).

Dan po dimljenju smo v panje vstavili fluvalinatne deščice. Odmiranje varoj smo

preverjali 18 dni, 19. dan pa smo dimili z amitrazom, da bi izključili kakršnokoli morebitno odpornost na fluvalinat.

Po vstavitvi ploščic smo pri nekaterih panjih naleteli na sliko, znano še od pomladi, vendar ne tako kritično: pri družinah LR 7, LR 8 in zlasti še LR 14 je bilo precej varoj še v pokriti zalegi, proti pričakovanju celo 10. in 12. dan. LR 7 je še spomladi prednjačil po številu varoj v pokriti zalegi, kot to kaže tabela I/1. Videti je, da je bila to ena tistih družin, ki proti varoi niso preveč odporne.

Zadnjih nekaj dni se je stanje pri odpadlih varojah znižalo na nič ali pa na nepomembne vrednosti. Devetnajsti dan smo dimili z amitrazom, pri čemer smo v vseh panjih skupaj našli le še pet mrtvih varoj. Vidimo, da bi brez avgustovskih ukrepov nekatere družine zazimili s prevelikim številom varoj, kar bi jih do spomladi slabilo. Če tudi spomladi ne bi ustrezno ukrepali, pa bi jih zajedavci čedalje huje izčrpavali.

Na stojišču II smo varoo zatirali v 12 AŽ panjih. Spomladanski poskusi so se zaradi izredno lepega vremena začeli že meseca marca, ko smo vstavili fluvalinatne ploščice. Po štirih tednih, v katerih smo približno enkrat tedensko ugotavljali število odpadlih varoj, smo kontrolno dimili z amitrazom. S tem smo želeli izključiti morebitno odpornost na fluvalinat. Od maja do začetka avgusta smo izrezovali pokrito trotovino na gradilnih satih in šteli varoe, kjer so sploh bile. Nato smo približno sredi avgusta spet vložili fluvalinatne deščice, tokrat prepojene z vodno emulzijo (1 + 4) mavrik aquaflova. Odpadle varoe smo ugotavljali dan po vstavitvi in čez en teden. Nadaljnjo in dokončno kontrolo o učinkovitosti fluvalinatnih deščic v jesenskem obdobju smo opravili konec oktobra z dimljenjem z amitraznimi lističi po našem postopku.

Ustrezne rezultate prikazujejo tabele II/1, II/2 in II/3.

Prvo dejstvo na tabeli II/1 pove, da so bile čebele na tem stojišču znatno manj okužene kot na stojišču I. Medtem ko je bilo na stojišču I 662,3 varoj na panj, jih je bilo na stojišču II komaj 28,83. Vzroka ne moremo iskati zgolj v mesec dni kasnejšem zdravljenju, marveč očitno v predzgodovini, tj. v dogajanju v jesenskem obdobju 1988. Na stojišču II so bile čebele nekajkrat zapored zdravljenje z emulzijo klarta-

Tabela II/1: Učinek deščic, prepojenih z vodno emulzijo klartana (1+4) – število odpadlih varoj na različne dneve po vstavitvi fluvalinatnih ploščic v panje

Oznaka panja	Število odpadlih varoj na določene dneve po vstavitvi deščic v panje					
	Dan po vstavitvi					
	1	8	15	22	23-A	Skupaj odpadlo
2	15	2	0	0	1	18
3	10	5	1	3	0	22
5	6	3	1	0	0	10
6/10	22	10	8	2	0	42
6/11	8	2	12	2	1	25
7	8	4	1	0	0	13
8	4	6	3	0	0	13
10	3	3	3	6	1	16
11	78	8	10	2	1	99
12	8	0	0	0	0	8
13	4	1	1	0	0	6
14	5	3	5	0	1	14

Skupaj v celoti odpadlo 286
 Povprečje na panj 23,83
 23-A6 Dimljenje z amitrazom

na (1 + 1000), ki smo jo v približno teden-skih razmakih razprševali po ulicah v plodiščih (okoli 15 ccm na panj).

Razlika v odpadlih varojah za povprečno 633,47 zajedavcev na panj na enem in drugem stojišču je zelo zgovorna in pove, da bi družine na stojišču I ob razmnoževalnem razmerju do 1:150, kot ga navaja Liebig, kmalu propadle.

Obdelava čebel na stojišču II je bila torej jeseni 1988 dokaj učinkovita in je bila v okoliščinah, ko smo imeli na voljo le nekaj ccm klartana, edino možna. Pokazalo se je tudi, da okužba ni bila pri vseh družinah enaka, čeprav je bilo jesensko zdravljenje povsod enako.

Da je bila okuženost na stojišču II tako rekoč minimalna, kaže tudi število odpadlih varoj že od drugega pregleda dalje, še celo pa četrti in peti pregled. Zlasti pri zadnjem, ko smo panje zadimili z amitrazom, pri 7 od 12 družin ni bilo mrtvih varoj, pri ostalih pa po ena. Na tabeli I/1 smo nadalje videli, kako množično so odpadali zajedavci prva dva tedna po vložitvi fluvalinatnih deščic.

Ob tako očiščenih družinah je bilo torej mogoče pričakovati dober napredek, seveda ob predpostavki, da čebele iz sosesčine v kratkem času ne bodo spet ukužile naših družin. Deloma se nam je dogajalo tudi to.

V drugi polovici aprila smo iz panjev pobrali deščice. Zaradi slabih pašnih razmer so čebele šele maja začele vleči trotovske satje. Od tedaj dalje smo ob občasnih pregledih družin izrezovali trotovske satje, odstranili smo pokrovčke ter iztresali bube in na njih iskali in šteli varoe. Prva dva meseca je bil naš trud takorekoč odveč, saj varoj v pokriti zalegi sploh ni bilo. Zato tudi nismo preiskovali pokrite čebelje zalege. Rezultate teh preiskav najdemo v tabeli II/2.

Tabela II/2: Ugotavljanje okuženosti trotovske zalege z varoo (maj – avgust 1989)

Oznaka panja	Število varoj pri zaporednih pregledih zaleženih gradilnikov						pregled
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
2					2	8	
3							
5							
6/10						12	
6/11							
7			1				
8							
10						3	
11				1			
12							
13							
14						1	

Vidimo, da pri prvih treh pregledih trotovine varoj sploh nismo našli, pri četrtem pregledu pri eni sami družini, pri petem pri dveh in pri šestih pri treh. Ugotovljena števila, ki sploh niso bila vznemirljiva in ki kažejo, da je bila naša spomladanska akcija učinkovita, se seveda nanašajo na pokrito trotovske satje, kolikor je je pač bilo v času pregleda. V panjih, kjer trotovine že ni bilo več, je seveda obstajala možnost, da se varoja razmnožuje v pokritih celicah delavk.

Da bi izključili še ta dvom in da bi preprečevali ponovno okužbo od tujih čebel, smo sredi avgusta v panje ponovno vložili deščice, tokrat prepojene z vodno emulzijo ameriškega preparata mavrik aquaflow (tj. inačice francoskega klartana). Ustrezne rezultate prikazuje tabela II/3.

Tabela II/3: Zatiranje varoe na stojišču II v jesenskem obdobju; vstavitve ploščic, prepojenih z vodno emulzijo mavrik aquaflow (1+4) avgusta, konec oktobra pa dimljenje z amitrazom

Bežni pregled tabele II/3 pokaže, da smo jeseni na stojišču II v povprečju našli

Številka panja	Število odpadlih varoj			Skupaj odpadlo
	1. dan po vstavitvi deščic	7 dni po vstavitvi deščic	41 dni po vstavitvi deščic	
2	13	4	30	47
3	19	7	2	51
5	35	12	24	71
5 praš.	9	4	32	45
6/10	83	44	67	196
6/11	21	13	38	72
7	55	43	100	198
8	12	3	12	27
10	8	1	14	23
11	10	1	8	19
13	7	1	8	16
14	5	1	4	10

Skupaj odpadlo 775
Povprečje na panj 64,58

64,47 varoe na panj ali 35,654 varoe na panj več kot spomladi. Po večjem številu varoj izstopata panja št. 6/10 in št. 7. Ti dve družini očitno spadata med tiste, pri katerih bi veljalo razmišljati o vzrokih za manjšo odpornost.

Septembrski pregledi družin glede vitalnosti niso pokazali nič vznemirljivega, pač pa smo opazili, da so fluvialnatne deščice propolizirane, tj. pokrite s tenko plastjo propolisa. V tej, že nepašni dobi, so torej te ploščice čebele motile. Zato smo domnevali, da je bil čas učinkovitosti znatno krajši, kot smo pričakovali. Kako bi se čebele v tej nepašni dobi obnašale do apistanskih trakov, ki jih žal nismo imeli, je seveda vprašljivo. Morda bi polivinil čebel ne dražil. Stvar je vredna raziskav.

Vendar glede na nevznemirljivo število varoj sedmi dan po vstavitvi deščic (razen pri panjih 6/10 in 7) družinam nismo dodajali novih nosilcev, ker je zalega že močno pojenjevala. Namesto tega smo se odločili, da bomo po dokončnem prenehanju zaleganja, to je bilo v zadnji tretjini oktobra, kontrolno dimili z amitrazom, ki pri odsotnosti pokrite zalege deluje 100-odstotno.

Rezultati oktobrskega posega naj bi torej bili končni pokazatelj našega dela na tem stojišču. Po številu odpadlih varoj sta izstopala panj št. 6/10 in 7. Pri zadnjem ugotavljamo po dimljenju kar 100 mrtvih varoj. Ta amitrazna kontrola 41 dni po vstavitvi ploščic, po našem mnenju, prikazuje varoe, ki so se razvile v panju ali pa vanje prišle od drugod v obdobju, ko so bile ploščice že propolizirane. Kot vidimo, je bilo število varoj pri večini družin zelo majhno in nevznemirljivo.

Pri štetju varoj po dimljenju smo za razliko od prejšnjih opažanj pogosto naleteli na šibko oranžnorumeno obarvane zaje-davce. Ti še niso bili dozoreli. Njih prisotnost daje misliti, da so matice tudi v tem obdobju, tj. v drugi polovici oktobra, še vedno malenkostno zalegale in da so maloštevilne varoe, ki so se v panjih pojavile po propolizaciji deščic, vdrle v celice bodo-čih delavk in se tam skušale razmnoževati.

Povprečje varoj, ki so odpadle v panjih 2-14, je bilo 59,7. Glede na celotne rezultate lahko računamo, da je mogoče uspešno zavirati razvoj varoe skozi vso čebelar-sko sezono le z načrtnim, pravočasnim ukrepanjem. Priznani strokovnjaki, kot je npr. prof. Liebig, menijo, naj bi imel čebelar družine za resno ogrožene, ko je v panju okrog 1000 zajedavcev, drugi pa, če jih je v panju preko 3000. Pri nekaterih družinah iz prve skupine smo že ugotovili kritično stanje in ga hitro sanirali. Pri drugi skupini, ki je bila jeseni 1988 zdravljena z razprševanjem fluvalinatne emulzije (1+1000), pa je bilo stanje spomladi 1989 kar zadovoljivo in se tudi čez leto ni bistveno poslabšalo.

Nekateri francoski strokovnjaki menijo, da so družine, ki nimajo več kot 50 varoj, ozdravljene. Ta prag smo dosegli pri številnih družinah, rezultati pa bi bili nedvomno še boljši, če bi ne bilo jesenske propoliza-

cije in delne ponovne okužbe od okoliških čebel.

POVZETEK

Na osnovi vseh naših rezultatov predla-gamo naslednji način zatiranja varoe:

1. Vlaganje fluvalinatnih deščic v panje spomladi, vsaj za štiri tedne. Čas vlaganja je odvisen od klimatskih razmer.

2. Ustrezna kontrola odpadlih varoj.

3. Izrezovanje pokrite trotovine, dokler se pojavlja.

4. Ponovno vlaganje fluvalinatnih deščic avgusta, če ugotovimo, da je prišlo do ponovne resnejše okužbe.

5. Pri majhni okuženosti lahko jeseni zamenja fluvalinatne deščice tudi en- ali dvakratno dimljenje v času, ko v panju ni več zalege.

6. Dimljenje v razmerah brez zalege, bodisi s fluvalinatom bodisi z amitrazom, je odlična končna kontrola našega zatira-nja varoe.

7. V neugodnih okoliščinah utegnejo čebele fluvalinatne deščice propolizirati, kar seveda zmanjšuje njihov učinek. Zato mora čebelar s to možnostjo računati in na to paziti. Ali čebele propolizirajo tudi apis-tanske trakove, kjer je nosilec PVC, nam ni znano.

A Contribution to the Experimental Study of Effectiveness of Fluvalinate in Controlling Varroa Mites

Summary

J. SENEGAČNIK and A. GREGORC

An experimental study of effectiveness of fluvalinate wooden inserts and of fluvalinate smoke on Varroa mites was performed. Our results suggest the following program for controlling varroa mites:

1. Suspending of wooden inserts impregnated with water emulsion of fluvalinate concentrates (Klartan or Mavrik Aquaflo, concentrate to water = 1 + 4) into hives, for each hive one plâquet. The time of inserting depended from climate conditions, it took place in one group of hives yet in the march.

The iserts remained in the hives at least 4 weeks.

2. Corresponding counting of fallen varroa mites at certain intervals.

3. Cutting out of apperaring capped drone brood.

4. Repeated application of fluvalinate inserts in august if there is a more than mild recontamination with varroa mites.

5. A mild reinfestation at the time without brood can be treated with one or two fumigating.

6. The fumigation results obtained with amitraze or with fluvalinate in the absence of capped brood can be taken as the best final index of our controlling varroa mites.

7. Under unfavourable conditions, eg. in september, the wood inserts can be propolised by bees and consequently inactivated, what seems to be the unique risque factor in the excellent and effective fluvalinate method for controlling varroa mites.

LITERATURA

1. Apistan. Tehnični prospekt tvrdke Zoecon, ZDA.
2. Apistan. Tehnični prospekt, izvor neznan.
3. Bach, J. C., Klaus, M. W., Hanbrich, G.: Varroa Mite Survey and Treatment Procedures in Washington State. Amer. Bee Journal, October 1988, 682-685.
4. Barbattini, R., Marchetti, S., D'Agaro, M.: Risultati comparativi di diverse metodiche diagnostiche della varroasi. Atti del convegno intern. dell'apicoltura, Lazise 1983, 57-65.

5. Borneck, R., Merle, B.: La varroatose à l'Institut technique de l'Apiculture. Essais sur Apistan en 1988. La santé de l'abeille, 109, jan. - fevr. 1989, 14-22. Prevedeno za Slov. čebelar, september 1989.
6. Ducos de Lahitte, J., Havrileck, J.: Le traitement de la varroatose par l'amitrazé à froid: mode d'action et fiabilité. Revue de médecine vétérinaire, 1987, 138, 7, 585-587.
7. Faucon, J. P., Flèche-Seban, C.: Le traitement de la varroatose de l'abeille. Evaluation de diverses utilisations de la molécule d'amitrazé. La santé de l'abeille, 1986, številki 95 in 96.
8. Faucon, J. P., Flèche-Seban, C.: L'Amitrazé dans le traitement de la varroatose de l'abeille. Rev. Méd. Vét. 139 (1988) 4, 389-406.
9. Faucon, J. P.: Traitement avec l'amitrazé par évaporation ou à froid. Rev. franc. d'Apiculture, 460 (1987), fevr. 71-72.
10. Faucon, J. P.: Exposé enregistré au Congrès National d'Apiculture de Toulouse (septembre 1988).
11. Flèche-Seban, Cécile, Faucon, J. P.: Varroatose. Pathogénie, symptômes, épidémiologie, traitements et perspectives. Rev. franc. d'Apiculture, 476 (1988) 339-344.
12. Herbert, E. W. Jr., Bruce, W. A. and Shimanuki, H.: Control of Varroa Jacobsoni on Honey Bees in Packages Using Apistan, Amer. Bee Journal, Sept. 1988, 615-616.
13. Jouffroy, C. E.: Apistan - Un nouveau concept dans la lutte contre le varroa. Communiqué de presse, Zoecon CSE, Service développement.
14. Kovačević, A.: Nova sredstva proti varrozi. Slov. čebelar, 91 (1989), 1, 8-10.
15. Mavrik Aquaflo and Pentac Aquaflo. Technical Bulletin, Zoecon Corp., Sandoz Comp., Dallas, ZDA.
16. Liebig, G. H.: Varroa - Leitfaden. Landesverband Württembergischer Imker, Stuttgart.
17. Lubinevski, Y. et al.: Control of Varroa Jacobsoni and Tropilaelaps Clareae Mitres Using Mavrik in A. Mellifera Colonies under Subtropical and Tropical Climates. Amer. Bee Journal, Jan. 1988, 48-52.
18. Jean-Prost, P.: Varroase. Le traitement. Rev. franc. d'Apic., juillet-août 1987, 348-349.
19. Robaux, P.: Varroa et varroatose. Opida 1986.
20. Ruttner, F.: Ein neues Verfahren zur wirksamen Kontrolle des Varroabefalls: Langzeitbehandlung zur Brutzeit. Bienenvater 109 (1988) 11, 359-365. Prevedeno v Slov. čebelarju, 1989.
21. Senegačnik, J.: Še o varoi in njenem zatiranju s perizinom. Slov. čebelar, 90 (1988), 2, 61-64.
22. Senegačnik, J.: Ostanke zdravil v medu in novosti v kemoterapiji čebeljih boleznih v svetu. Slov. čebelar, 90 (1988), 12, 371-375, in nadaljevanje v letniku 91 (1989), 1, 25-26.
23. Senegačnik, J.: Moje izkušnje pri zatiranju varoe. Slov. čebelar, 91 (1989), 4, 116-120.
24. Witherell, P. C. and Herbert, E.W.: Evaluation of several possible treatments to control varroa mite on honey bees in Packages. Amer. Bee Journal, June 1988, 441-445.

DOVOLJENJE ZA PRODAJO TRAKOV ZA RAZPOŠILJANJE MATIČNICE

Environmental Protection Agency (EPA) - komite za varstvo naravnega okolja v Dallasu v državi Texas je izdal dovoljenje za uporabo apistanskega traku za prenosne matičnice, ki jih vzrejevalci matic uporabljajo za preprečevanje širjenja varoe.

Apistanski trak za prenosne matičnice vsebuje odstotek fluvalinata. Če ga za 72 ur vložimo v prenosno matičnico, zanesljivo preprečuje prenašanje okužbe. Vložek vsebuje ravno dovolj fluvalinata, da uniči pršice, ne pa tudi matice ali spremljajoče čebele delavke.

V raziskavi, ki jo je aprila objavil ameriški oddelek za kmetijstvo, so testirali različne vsebnosti fluvalinata v traku. Pokazalo se je, da je najugodnejši trak z enim odstotkom vsebnosti fluvalinata, saj popolnoma preprečuje morebitni razvoj pršic, za čebele pa ni strupen. V obeh primerih - pri 24-urni in 72-urni izpostavitvi čebel zdravilo - je apistan 100-odstotno uničil pršice v primerjavi s kontrolnimi matičnicami, kjer je precej pršic preživelo. Mnogi čebelarji ob naročanju matic zahtevajo uporabo apistanskega

traku, da bi svoje družine zaščitili pred okužbo.

Industrija Združenih držav je izdelala sredstvo, ki preprečuje razvoj in širjenje varoe, ne ogroža pa čebel ali medu. Januarja 1988 je komite za varstvo naravnega okolja izdal odlok, s katerim dovoljuje Zoecon Corporation prodajo treh apistanskih proizvodov.

Najprej je bila odobrena prodaja 1-odstotnega apistanskega traku pri prenosnih matičnicah za vzrejo matic, v začetku leta 1989 pa so pridobili še dovoljenje za uporabo 2,5-odstotnega apistanskega traku za uporabo pri razpošiljanju čebeljih družin ter 10-odstotnega apistanskega traku za uporabo v družinah z zalego.

Prevedla: Polona Kosta
The Australian Beekeeper 5/89

PANJSKE KONČNICE NA FILMSKEM PLATNU

BORIS VIŠNOVEC

Lahko rečemo, da je razstava o panjskih končnicah, ki bo do aprila na ogled v središču Dunaja, velik praznik za vsakega Slovenca, posebno pa še za slovenske čebelarje. V ta veliki projekt slovenske umetnosti se je tokrat vključil tudi slovenski film. V okviru programa Kulturne skupnosti Slovenije in v realizaciji Viba filma iz Ljubljane je v razmeroma kratkem času nastal precej ambiciozen filmski projekt.

Film poslikane panjske končnice namreč traja petindvajset minut, kar ga uvršča med srednjemetražne filme. Nastal je v profesionalni 35 mm tehniki in v kolorju po scenariju in v režiji Borisa Višnovca. Poleg etnografske vrednosti, ki jo film vsekakor ima, pa smo skušali z bogatim prikazom panjskih končnic, ki se nahajajo tako v muzejskih zbirkah kot v zbirkah zasebnih zbiralcev, predstaviti življenje slovenskega človeka v času, ko so končnice nastajale. Čas nastajanja končnic pa lahko zaokrožimo na obdobje od začetka osemnajstega stoletja v tedanjih osrednjih pokrajinah na slovenskem Koroškem in Kranjskem, kjer je slikanje na končnice doživelo svoj vzpon in tudi vrh. Pri sami zasnovi filma je ustvarjalce vodila želja, da bi izhajali iz značilnosti slovenskega značaja. Bogastvo tem, ki jih predstavljajo končnice, namreč omogoča prikaz notranjega doživljanja človeka ter interpretacijo časa in okolja. V tem pa smo izhajali iz domačnosti in umirjenosti. Te prizore nadgrajujejo podobe, ki so odraz nuje in tudi tragičnosti. Pojavi se mit, ki je izraz vere v kljubovanje. Življenjska spontanost pa zaživi skozi satirične prizore. Izhajali smo iz dejstva, da končnice obsegajo vse ravni življenja, okolje, človeka in pokrajino, hkrati pa tudi ujetost človeka v usodno in nedojemljivo. Strnitev v celoto pa je omogočila prvinska ljudska glasba in posnetki ansambla Terlep-Omrzel.

Med ustvarjalci filma moramo omeniti še snemalca Ljuba Struno, ki je tudi sam čebelar. Opravljal je delo direktorja filma in organizatorja, kar je bilo glede na dogovorjene roke snemanja zelo zahtevno delo. Delo v studiju je opravil Rado Likon, znani snemalec, ki je v ta namen priredil profesionalno kamero in jo usposobil za snemanje detajlov.

Pri končni montaži filma je prispeval svoje bogate izkušnje še Toni Ziherl, ki je odlično dojel zasnovu dela in osnovno tonaliteto celote. S poslušom za tematiko filma pa sta svoje delo opravila tudi Jože Trtnik in Janez Bricelja, ki sta poskrbela za tonsko opremo filma in za dodatne odtenke pri ozvočenju.

Zahvaliti pa se moramo tudi čebelarjem, ki so nam priskočili na pomoč pri snemanju oziroma so pri snemanju sodelovali s strokovnimi nasveti. Tako smo za pomoč prosili Janeza Miheliča s Čebelarke zveze Slovenije. Tomaž Prevodnik iz Poljanske doline nam je odstopil končnice, ki smo jih uporabili pri snemanju. Vinko Zibelnik iz Hrastenic pri Dvoru nam je posodil soho, čebelji panj v podobi Turka. Nekaj prizorov smo posneli na Štajerskem pri Janku Pislaku. Čebelar in igralec z Muljave Vinko Sever pa je nastopil v vlogi čebelarja, ki se pojavlja ob čebelnjaku. Z nasveti je priskočil na pomoč tudi znani čebelar

Na filmu je posnet tudi zanimiv in zaščiten čebelnjak F. Levstika v Retjah.

prof. Edi Senegačnik. Seveda pa filma ne bi mogli posneti brez razumevanja in sodelovanja muzejev, kjer hranijo zbirke končnic. Tako so nam omogočili delo v Loškem muzeju v Škofji Loki, Čebelar-skem muzeju v Radovljici in v Etnograf-skem muzeju v Ljubljani. Iskreno se zahva-ljujemo vsem sodelavcem teh muzejev, ki so nam pomagali s strokovnimi nasveti.

Za zaključek naj omenimo, da je v pri-pravi tudi video kaseta filma Poslikane

panjske končnice. Pripravili smo sloven-sko inačico kasete, poleg tega pa je v pri-pravi tudi kaseta s spremnim besedilom v nemškem jeziku, s podnapisi pod pesmi-mi. Kasete bodo v kratkem dostopne vsem ljubiteljem čebelarstva in slovenske umetnosti. Morda bomo film predstavili na posvetovanju ali skupščini slovenskih če-belarjev v Ljubljani. Trenutno pa se video posnetek filma Poslikane panjske končni-ce vrti na razstavi na Dunaju.

Kaj so pisali nekoč?

NAŠE PANJSKE KONČNICE

AVGUST BUKOVEC

(Nadaljevanje)

Razjasniti mi je še, v kaki meri je uvedba panjev s premičnim satjem vplivala na propadanje končnic. Vsi taki panji, ki so se pri nas do l. 1900 bolj ali manj udomačili – Sumperjev, skočidolski, kranjski družbe-ni panj, Porentov, Ambrožičevi nemške normalne mere, pavlinovci in tudi še drory-jevci – so bili podolžni panji majhne mere, izvzemši zadnja dva. Njihova vnanost se ni skoraj nič razlikovala od navadnih »korit« (kmečkih panjev). Zato ni nič čud-nega, da so imeli sprednjo končnico posli-kano. Toda tudi pristaši pavlinovcev, droryjevcev in prvih gerstungovcev niso opustili starega običaja in so poskrbeli, da je bila končnica poslikana, čeprav je bila razmeroma zelo velika. Trgovec s čebela-mi M. Ambrožič v Mojstrani je prodal na ti-soče svojih »dzierzonovanih« panjev v tu-jino, toda med njimi ni bilo niti enega brez poslikane končnice. Vse to nam dokazuje, kako globoko je bila navada poslikanih končnic še ob koncu 19. stoletja pri nas ukoreninjena in da panji s premičnim sa-tjem niso do tega časa neposredno vplivali na opustitev slik na končnicah.

Ko pa se je po kratki življenjski dobi ger-stungovcev pojavil AŽ panj (SČ, 1910, 22), ki mu radi očitamo, da je grobokop poslikanih končnic, so bile razmere že čis-to drugačne. Za nove končnice se ni skoraj nihče več zanimal in so bile v čebelnjakih samo še tiste iz prejšnjih »dobrih časov«. Slikarjev končnic ni bilo več in če je kdo

vendarle hotel imeti poslikano končnico, jo je moral tako drago plačati, da cena zanjo ni bila v nobenem razmerju z vrednostjo panja. Zadnji ljudski slikar, Zabavnik iz Šmarce pri Kamniku, je računal za poslika-nje končnice 1 K, panj pa je takrat stal 3 K. Pred izbruhom prve svetovne vojne sem končnico AŽ panja tako preuredil, da je imel vsak panj na pročelju po dve poslikani končnici, za spoznanje večji kakor pri ši-rokem kranjiču, ki ju je ločila prečna deščica tako, da je opazovalec imel vtis, da so v če-belnjaku nekoliko večji kranjiči s poslikani-mi končnicami, položeni na lese. Končnici za posamezni panj sta stali 20 K, panj sam pa 16 K... Takrat sem sprevidel, da končnice ne bomo priklicali nazaj v naše čebelnjake, pa naj uganjamo še tako pro-pagando. Ko se je uveljavil AŽ panj, je bilo končnic že za vselej konec.

S tem pa ni izginil smisel čebelarjev za mično pročelje čebelnjaka. Kdor je v čebe-le posebno zaverovan in ne skrbi samo za ohranitev vremenskim vplivom izpostavljenega lesa, ima vse panje lično popleska-ne z najrazličnejšimi živimi barvami. Tudi tako pročelje lahko nudi lepo sliko, čeprav ni na njem tistega veselega in pestrega življenja kakor v starih časih.

Kje so čebelarji dobivali končnice?

Panjove so si v starih časih čebelarji sami izdelovali. Toliko mizarja je bilo skoraj

v vsakem, da je vsaj za silo znal ravnati z žago in skobljem ter napraviti »korita«. Širina panja je bila največkrat odvisna od slučajne širine deske, ki je bila na zalogi. Zato je tudi širina končnic kaj različna, medtem ko je višina precej enaka. Les za končnice so posebno skrbno izbirali in obdelali, da je bilo pročelega panja stanovitneje in slikarija trpežnejša.

Prav redki so bili čebelarji, ki so končnice znali sami poslikati in so jih poslikovali tudi za druge; samo en sam tak čebelar mi je znan (Gašper Bizjan iz Podutika). Večino ma so jih oddajali poklicnim ljudskim slikarjem, da jih poslikajo ali pa slikarjem samoukom, ki so bili na glasu, da znajo napraviti lep in trpežen »mav«, kakor so rekli na Gorenjskem slikam na končnicah; dogovorili so se z njimi, kaj naj bo naslikano.

Ponekod je bila navada, da so slikarji prihajali na čebelarjev dom »v štero« slikat, kakor so hodili po hišah na delo krojači, čevljarji, tkalci in drugi obrtniki. Za to delo so dobivali hrano in nekaj v blagu ali v denarju. V Zgornjem Rožu so prihajali zlasti na pomlad in je bilo tam sploh običajno, da so se čebelarji na ta način preskrbovali s končnicami. Tudi v Mežiško dolino je hodil slikar na dom slikat. (Al. De Reggi, Ljubljana; čebelar Rotar iz Šmartnega pri Dobrovi; SČ 1940, 94; podr. Mežica).

Po litjskih hribih so hodili ljudski slikarji od vasi do vasi in iskali dela; še bolj pa jela . . . Bili so siromaki in so delali skoraj za vbogajme, samo da jim ni bilo treba preveč stradati. Končnice so znali še dosti čedno poslikati (Košak Franc, Grosuplje).

Ponekod so imeli čebelarji stalne dobavitelje končnic; svoje umotvore so jim prinašali sami, ponavadi pozimi, ko so čebelarji panjove izdelovali. V Mežico sta jih nosila dva taka krošnjarja, eden iz Kamnika, drugi iz Žitare vesi na Koroškem (podr. Mežica). Tudi na trg v Kranju in v Radovljico so prihajali krošnjarji ob sejmskih dneh s tem blagom. Končnice so razpostavili kar po tleh, da si jih je čebelar lahko ogledal in izbral po meri in »mavu«. Na trg v Kranju so prihajale iz Šubičeve slikarske delavnice, pozneje pa iz Selc (Peter Pavlin, Ljubljana). Po pripovedovanju Jakoba Črnilca iz Pivke št. 7 pri Naklem je bilo to še v zadnji tretjini minulega stoletja v navadi. Prinašali so jih kar v naramnih koših. Krošnjarji so bili sami stari očanci iz čebelarskih

vrst.

V dobi najživahnejšega prometa s končnicami (1870–1890) so nastale v posameznih krajih stalne zaloge tega blaga; tam je čebelar lahko dobil končnice, kadar koli je hotel. Taka zaloga je bila v Selcih nad Škofjo Loko pri ljudski slikarici Pavlič Mariji (podr. Selca) in v Kamniku pri »Podrekarju«, poznejša trgovina Slatnar (podr. Kamnik). Največjo zalogo končnic pa je imel svečar in medičar Oroslav Dolenc v Ljubljani, Wolfova ulica. Pravil mi je, da jih je dobival iz Selc nad Škofjo Loko. Jeseni, ko so mu čebelarji pripeljali panje v podiranje – včasih jih je bilo na tisoče! – so si izbrali končnice, kupnino pa poravnali pri obračunu za prodano blago. Na ta način je spečal Dolenc kako leto nad 500 končnic. Ni pa pri njih iskal dobička, marveč je hotel le postreči čebelarjem, da so raje k njemu vozili v podiranje kakor h konkurentom.

Tudi slučajne priložnosti so znali čebelarji izkoristiti, da so dobili končnice. Čim so zvedeli, da je prišel v župnijo kak slikar slikat (znamenja, križev pot, notranjost cerkve), že so mu bili za petami, da jim je poslikal tudi končnice. Včasih se mu je nabralo več tega dela, kakor je bilo tistega, zaradi katerega je bil klican. Če pa mojster ni utegnil ali ni maral ustreči željam čebelarjev, kar se je redkokdaj pripetilo, je končnice poslikal njegov pomočnik ali vajenec, ta še posebno rad. (Ustno izročilo članov radovljiške podr.) – Svoje dni je bila marsikje navada, da so cerkveni obrtniki pri postavljanju ali prenavljanju oltarjev in notranjosti cerkve dobivali hrano pri faranih po vnaprej določenem vrstnem redu in po premoženju posamezne hiše. Obrtnikom potem ni bilo treba za hrano skrbeti, na drugi strani pa so bili cerkveni izdatki v gotovini manjši. Kadar je prišla na vrsto čebelarjeva hiša in se je obrtnik hotel gospodarju prikupiti, mu je poslikal nekaj končnic ali mu pa podaril katero, ki jo je imel v ta namen že pripravljeno. Na to pozornost čebelar ni mogel drugače odgovoriti kakor z dobro jedačo in brez dvoma še s strdjo na kruhu . . . Tudi za lep vosek so slikarji in podobarji radi zamenjavali končnice (podr. Poljane nad Šk. L.).

Rajni trgovci s čebelami v Mojstrani Michael Ambrožič je potreboval za svoje »Ambrožičeve panje« (tako imenovane

dzierzonovane kranjiče) mnogo poslikanih končnic. Dobival jih je s Koroškega od nekega ljudskega slikarja v Rožu. Kraja nisem mogel dognati. Te končnice pa niso bile prida in so kazale že vse znake hiranja te veje ljudske umetnosti, kar sem videl na svoje oči. Nobene snovi iz kmečkega in vsakdanjega življenja, nobenih »pušeljcev« ob straneh svetnikov, niti trohice šegavosti in živahnosti. Vse so bile izdelane po istem kopitu in kar se da dolgočasno. Večinoma same slike znamenitih osebnosti iz novejših dobe in razne živalske podobe.

Posameznim starim čebelarjem je bilo mnogo do dobro izdelanih in snovno zanimivih končnic. Ni jim bilo za denar, radi so žrtvovali, kolikor je bilo pač treba, samo da je bilo procelje čebelnjaka v resnici lepo in zanimivo. Še dandanes vedo ljudje povedati, kdo je imel posebno lep čebelnjak. Pred njim so se vaški otroci in odrasli ljudje radi shajali ter opazovali zanimive končnice. Čebelar je bil obiskov vesel, zato je pri nabavi novih končnic dobro premislil, kje jih bo kupil in kdo mu bo napravil posebno lepe z novimi motivi, da bo zopet kaj novega za radovedne opazovalce. Ta razlog je bil na drugi strani tista gonilna sila, ki je vzpodbujala ljudske slikarje k iskanju novih snovi za slike, da so si s tem ohranili stare naročnike in pridobili še nove.

Nedvomno pa so bili med ljudskimi slikarji tudi možje po poklicu, ki so se »pečali s to rečjo morda v zvezi z rezbarstvom, freskantstvom, slikanjem na steklo, ki je, sodeč po velikanskem številu naših 'bohkov', marter in slik moralo nesti« (dr. Vurnik). Marsikatera končnica nam dokazuje, da je ni mogel naslikati človek, ki svojega daru ni izpopolnil v kaki slikarski ali podobarski delavnici, kjer se je temeljito seznanil z barvami, z osnovami anatomije, perspektive in kompozicije.* Nekaterne končnice teh slikarjev so presenetljivo dobre. Motivi realistični, mehki in preprosto zasnovani, kompozicija estetske oblike, barve žive in ubrane, izvedba tudi v podrobnostih še dosti skrbna. Iz teh končnic veje tista mila in topla domačnost, ki razveseljuje srce in oko. Za galerijo v čebelnjaku pomenijo višek ljudske umetnosti, zakaj, če bi bile slikane še bolj umetniško, bi ne spadale več v okvir preprostega čebelnjaka s slamnato streho. Privlačnost in

mere popolnoma drugačne. Domačih slikarjev zanimivost končnic ne tiči v slikarski kakovosti, marveč v izbranih motivih za slike in njih svojstveni slikarski obdelavi.

Kako različni so bili izdelki slikarjev končnic, nam nazorno kaže skupini slik, ki spremljata ta članek. Končnice skupine št. 34–36 je slikal samouk iz okolice Luč nad Gornjim gradom, končnice v skupini št. 30–33 pa izvirajo s trga v Kranju iz neznanne slikarske ali podobarske delavnice. Kakšna razlika med enimi in drugimi! Le oglej si jih natanko, dragi bralec!

Poudarjam pa, da končnice prve skupine še ne predstavljajo najslabših izdelkov. Te bomo videli v eni izmed prihodnjih št. SČ.

* V zadnjem SČ (str. 70) sem omenil, da je bil naš kmet v dobi, ko so se pojavile prve končnice, še nepismen in da je torej bila višina takratne ljudske izobrazbe taka, da preprosti človek ni mogel ravnati s čopičem, paletami in barvami, ker ni imel možnosti za posebno (slikarsko) izobrazbo, pa čeprav najbolj preprosto.

Temu naziranju nasproti je postavil g. Makso Rovšek v Slovenskem Narodu (z dne 16./7. t. l., št. 163) trditev, da nepismenost ni nikaka ovira za udejstvovanje v slikarstvu, ker tudi nepismen človek lahko slika, da ima le dovolj naravnega daru. Kot dokaz je navedel svojega očeta, nepismenega kiparja in izdelovalca oltarjev, ki pa je znal kaj dobro sukati čopič ter risati načrte za oltarje.

Trditev g. Rovška podpišem z obema rokama, saj je živel njegov oče v dobi, ko je slikarska in podobarska obrt pri nas cvetela kot še nikdar poprej in je bilo domačih obrtnikov te in enake vrste vse polno. Takrat je bil tudi nivo splošne ljudske izobrazbe, ki nikakor ni odvisem samo od pismenosti, za katerega pa je pismenost važno znamenje, neprimerno višji kakor v začetku 18. stoletja ob pojavu prvih končnic. Ukaželjnemu človeku se ni bilo treba dosti truditi, da si je pridobil potrebno znanje za slikanje končnic, saj je bil skoraj v vsaki večji vasi kak umetnik kmečkega stanu, ki mu je lahko razodel vse slikarske skrivnosti in ga vsaj toliko izšolal, da je lahko splezal na prve kline lestve, ki vodi do svetovne slikarske slave... kot poslikovalec skrin, končnic, znamenj podob na steklo idr.

Takrat, ko so se naselile v naših čebelnjakih prve končnice – in izključno na tisto dobo se nanašajo moja izvajanja, ki jih skuša g. Rovšek izpodbiti – so bile te raz-

karjev, podobarjev in obrtnikov, ki bi se upoštevali pri našem vprašanju, sploh ni bilo. Še v dobi škofa Hrena so boljše slikarske umetnine naročali v tujini. Napravljane barv in uporaba primerne olja je bila skrivnost, ki je slikarji umetniki niso hoteli zaupati drugemu. O kakih ljudskih slikarjih še ni ne duha ne sluha. Potrebe časa jih še niso zahtevale. Le kje naj bi se bil poslikovalec končnic spričo takih razmer in nizkega stanja splošne izobrazbe pridobil slikarsko znanje, pa čeprav gre za preprosto obliko?

Šele z nastopom Valentina Mencingerja je tujim slikarjem pri nas odklenkalo in so se začeli uveljavljati domači obrtniki (podobarji, mizarji, slikarji), z njimi vred pa tudi ljudski slikarji. Sedaj je bilo dovolj prilike za »šolanje«, da so se potem lahko udejstvovali. In vsepovsod je bilo dela, ki ga je prinesla s sabo doba poslikanih naoknic, ženitvanjskih skrinj, slik na steklu, panjskih končnic idr.

Naj še omenim, da končnic nikdar niso poslikavali po mestih, kakor npr. v Ljubljani, marveč izključno na deželi in po podeželskih večjih naseljih. Tudi trditev, da »kmet nikakor ni izdajal denarja za narisane panjevke«, moram zanikati. Ne rečem, da bi ta ali oni čebelar ne bil dobil kake končnice v dar, toda to so bile prav redke izjeme. V splošnem pa so morali čebelarji končnice kupovati oziroma delo plačati. To je pribito z mnogimi dokazili, ki jih navajam kasneje. Pa jih niti ni treba, saj je stvar sama po sebi razumljiva.

Podatki – končnice, osebne ugotovitve, pismena in ustna izročila – ki sem jih v mnogih letih zbral, nam govore, da so po naši zemlji nastala sčasoma nekaka krajevna ognjišča ali središča za poslikovanje in razpečevanje končnic.

V Poljanah nad Škofjo Loko so se predniki slikarjev Janeza in Jurija Šubica močno ukvarjali s tem poslom, ki sicer ni bil Bog ve kako donosen, vendar je nudil slikarju brez dela vsaj malce zaslužka, da je lažje prebrodil kritične čase. Iz Poljan so romale končnice po Poljanski dolini navzgor na Chirchino (Cerkno) in še dalje proti pokrajini Gorizii ter po Žirovski dolini v okoliš Žirov in Logatca. Idrijske in kraške čebelarje so zakladali s tem blagom kdaj pa kdaj

tudi ljudski slikarji iz Idrije, vendar se tu ni nikdar razvilo poslikavanje končnic do pomembnejše stopnje. V Selcih nad Škofjo Loko so končnice poslikavali kar na debelo in jih razpečevali po vsej Selški dolini, po Sorškem polju in v Ljubljani. Tudi v Bohinj so našle pot čez hribe. Važno ognjišče je bl Kamnik. Ondotni ljudski slikarji in podobarji so preskrbovali s končnicami domalega ves kamniški in dobršni del litijskega okraja. Mnogo kamniških končnic so raznesli krošnjarji po gorskih vaseh v okolišju Gornjega grada, po vsej Savinjski dolini in bližnjih predelih Koroške, zlasti po Mežiški dolini. V teh krajih so se od časa do časa uveljavljali tudi domači ljudski slikarji.

Gorenjski kot (Radovljica – Bohinj – Dobje) je imel svoje dobavno središče bržkone v Radovljici, vendar tega nisem mogel zanesljivo dognati. Moj starejši brat me je opozoril, da je najin oče kupil končnice na radovljiškem semnju in jih poslal stricu v Sovro pri Rovtah nad Logatcem. To je bilo nekako pred 60 leti. Ker so v okolici Radovljice in v Kamni gorici izdelovali slike na steklo, so bržkone slikali tudi končnice. Tudi od drugod so jih dobivali čebelarji, iz Kranja, iz Selc in s Koroškega. V zadnji tretjini 19. stoletja so jih pa kupovali večinoma od trgovcev s čebelami (podr. Gorje).

Zelo pomembno središče za razpečevanje novih končnic je moral biti Kranj. Od blizu in od daleč so hodili tja ponje. Celo z Jezerskega in obmejnih koroških vasi onstran Ljubelja so prihajala naročila (podr. Jezersko). Končnice iz Kranja so prav značilne in najlepše izmed vseh, kolikor sem jih mogel zbrati. Pozna se jim, da so jih izdelali izurjeni slikarji, ki so se s tem poslom dalj časa ukvarjali. Vsi starejši čebelarji, s katerimi sem se o kranjskih končnicah razgovarjal, so mi zatrjevali, da boljših ni bilo nikjer dobiti.

Najbolj revni so podatki o koroških dobavnih virih. Zvedel sem samo to, da so čebelarji dobivali končnice iz Doberle vasi (Žitare vesi) in iz Roža (Št. Jakob?) Morda se mi bo kasneje posrečilo tudi še o koroških slikarskih ognjiščih zvedeti kaj več.

ŠIRJENJE MEDOVITEGA RASTLINJA

Marca in aprila je pravi čas za sajenje medovitih dreves in grmov. Informacije o možnostih nakupa lahko dobite pri Medexu, pri ZČDS (glej oglase v Slov. čebelarju), v drevesnicah in semenarnah po vsej Sloveniji.

MEDVED ČEBELAR

F. S. FINŽGAR

Dan za dnem je snežilo. Naletelo se ga je že dokaj nad koleno. Pota niso bila niti pregažena, kaj šele odkidana. Oddaljeni otroci tudi do šole niso mogli. Zato sem spet sedel pri peči ob dedku in mu pomagal robkati koruzo. Vnovič sem ga nadlegoval in nisem nehal, dokler ni začel z novo zgodbo o medvedu.

»Ali veš za Kuharjevo hišo tam blizu šole?«

»Vem, vem. Lesena je in majhna okna ima. Še manjša kot naša.«

»No, zdaj ti pa povem zgodbo o treh Kuharjevih fantih. To zavoljo tega, da zveš, kako iz take lesene hiše pridejo včasih bolj modri ljudje kot iz gosposkih graščin.

Pri Kuharjevih – pisali so se Janša – so bili trije fantje: Tone, Lovrenc in Balant. Vsi trije bistre glave. Izmed teh sem enkrat videl samo Balanta, ko je prišel z Dunaja domov na obisk. Vsi trije so imeli roko kakor nalašč za risanje in slikanje. V dunajskih šolah so se tako izučili, da so dosegli imenitne službe. Šolanje jim je plačevala država. Posebno pa je zaslovel najstarejši, Tone. Le zapomni si ga: imeniten je postal zaradi risanja, čebele so ga povzdignile tako, da ga je sama cesarica Marija Terezija izbrala za učitelja čebelarstva po vsej državi.

Ta Anton Janša je začel čebelariti že doma, preden je odšel v dunajske šole. V brezniški – takrat še rodinski fari – ni bilo vasi brez čebelnjaka. Tudi Anton Janša si ga je postavil, večjega in lepšega, kakor je bil prejšnji. Še danes stoji.«

»Že vem. Kuharjev Primož mi je dal sat medu.«

»Ej ti, sladkosnednež! Ali si beračil zanj?«

»Nisem, samo pogledal sem v čebelnjak.«

»Ali si se Primožu zahvalil?«

»Stokrat bogljonej sem mu rekel.«

»Prav. Takrat, kakor še zdaj nekateri, so čebelarji od nas vozili čebele na pašo na Sorško polje na ajdo, ko je bila v cvetu, v gozde Zavrhom na vreso in smreko, če je medila. Anton Janša je imel po sto panjev čebel. Zato si je stesal Zavrhom velik, trden čebelnjak. Vedel pa je dobro – saj so vsi vedeli – da je medved hud volk na med. Če se je ta brčon klatil po naših gozdovih,

ni bil noben čebelnjak varen pred njim. Vdiral je vanje in s taco segal v panjiče po satje z medom.«

»Ali ga niso čebele nič opikale?«

»So ga. Toda kaj bi sirote ob takem kosmaču? Do kože mu niso mogle, z nosa si jih je pa trebil z neobčutljivo šapo. – Torej na gozdni planji pod Bidgovcem si je Anton Janša, Kuharjev Tone, stesal močan čebelnjak. Dobro je vedel, da je medved čebelam nevaren. Ko ga je stavil, je pazil, da je bil uljnjak obrnjen na deseto uro. Na jutro ni dobro, na popoldne še slabše. Ob delu pa je že preudarjal, kako bi svoje ljube čebelice zastražil pred sladkosnednim roparjem. Ali ti je ne ugame bistra glava? Vsak čebelnjak ima velik zaokrožen napušč. Za konca napušča je čebelar Janša pritrdil dve močni bruni, ki sta moleli za več pedi mimo strehe. Nanju je pripel dve verigi, na vsako bruno eno. Na verigi je priklenil okrogel hlod. Vanj je nabil na oba kraja priostrenih žebelj. Hlod je visel za medvedovo višino od tal. Ko je bilo tako vse pripravljeno, je Janša pripeljal za poln čebelnjak panjev na pašo. Posedel je. Čebele so radovedno ogledovale viseči hlod, a so se ga naglo navadile in letale pod njim in nad njim na vresje, ki ga je bilo vse rdeče po bregovih. Čebelar Anton je vesel odšel domov. Za trdno pa le ni bil prepričan, ali bo stražar – hlod – pregnal medveda. Zato je vsak dan prihitel gledat k čebelam.

Teden dni ni zasledil nobenega zname-nja, da bi bil kdo šaril krog čebelnjaka. Ko je prišel osmi dan, je ves trd obstal. Pred čebelnjakom je bila trata pomendrana. Nizko koritce za napajanje čebel je bilo izrvano in zadegano¹ po brežiču. Antonu je bilo takoj jasno: medved je ovohal čebele in se prišel gostit. Stopil je pred čebelnjak, šel vanj, a vse je bilo v redu. Čebele so mirno in pridno letale in nosile obilno žetev. Čebelar se je umiril. Najmanjše škode ni zaznal. Potem si je natančno ogledal hlod. Mnogi žebliji so bili krvavi, medvedove kocine so ležale po tleh in po hlodu. Čebelar je hlod kar pobožal in ga pohvalil: Dobro si stražil.

Medved je prišel ponoči. Z glavo je trčil v okovani hlod. Jezen ga je odpahnil, a hlod se je, obešen na verigi, vrnil in ga but-

nil po glavi. Medved se je ritensko odmaknil, razgibani hlood je še zvonil sem in tja. Medved vnovič vanj. Zgrabil ga je s tacami, a prijel za priostrene žeblje, da se mu je pcedila kri izmed krempljev. Sledovi krvi na hloodu so pričali. Ko se je medved naveličal rvanja s hloodom, je upehan sedel in jezno renčal. Hlood je po malem še zvonil sem in tja. Medvedu šine drugačna misel v trmo. Vzpne se in poskusi splezati po verigi. Z zobmi se zagriže vanjo – Janša je

opazil rise na zarjavelih členih verige. Ko bi bila konopna vrw namesto verige, bi jo kosmatin pregriznil. Utrujen in užaljen je položal iz koritca vodo, koritce pa izgrebel in ga vrgel po robu.«

Ded je zgodbo končal in dodal: »Francelj, sedaj pa h knjigi! Od samih zgodb ne boš ne sit ne učen.«

¹ zadegati – vreči, zalučati

F. S. Finžgar: Iz mladih dni. – Zgodbe o živalih.

Iz društvenega življenja

ČEBELARJI IN ČEBELARSKA DRUŠTVA

Spet se bliža čas redne letne skupščine ZČDS. Na njej bomo pregledali, kako smo čebelarili v pretekli sezoni, kako in koliko letnega delovnega načrta smo uresničili, pretresli in sprejeli pa bomo tudi nov delovni načrt ZČDS v skladu z razpoložljivimi denarnimi možnostmi.

Lanski delovni načrt smo uresničili skoraj v celoti oziroma vsaj tiste dele, ki so za čebelarje najpomembnejši:

- izdali smo vseh 11 načrtovanih števil Slovenskega čebelarja;

- ponatisnili smo dopolnjen priročnik za čebelarje začetnike v nakladi 5000 izvodov;

- posneli smo 80 odstotkov potrebne filmskega gradiva in pripravili besedilo za izobraževalno videokaseto o čebelarjevih opravilih (februarja 1990 smo izdali 2. del videokasete, prvega pa bomo potem, ko bomo posneli še manjkajoče zimske in zgodnje pomladanske kadre);

- organizirali smo dve strokovni posvetovanji za čebelarje v Ljubljani in Mariboru, pet tečajev za čebelarje preglednike in dvodnevni seminar za veterinarje;

- skupaj s prizadevnimi čebelarji iz Murske Sobote smo pripravili XII. republiško srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev;

- prek radia in TV smo nekajkrat obvestili »vrtičkarje«, naj ne škropijo svojih vrtičkov v času cvetenja, ker s tem zastrupljajo čebele;

- čebelarjska društva so KIS poslala vse popise čebelarstev, tako da le-ta lahko

nadaljuje s pripravami za izdelavo pašnih katastrov;

- slovenski čebelarji so uveljavljali pravico do regresa za okoli 4.000 kupljenih matic;

- regres za nakup zdravil je do konca januarja 1990 prejelo prek 180 čebelarjskih društev za okoli 145.000 čebeljih družin (nekatera društva so regres koristila v dveh delih – spomladi in pozimi).

To so le najpomembnejše naloge iz lanskega delovnega načrta, ki smo jih uspeli uresničiti. Precej zadanih nalog pa, žal, nismo uspeli uresničiti:

- v srednje kmetijske šole nam še ni uspelo vpeljati več ur pouka o čebelarstvu;

- na Biotehniški fakulteti v Ljubljani še vedno nimamo stalnega visokošolskega predavatelja za čebelarstvo;

- v Jugoslaviji še vedno ni registrirano nobeno enostavno in učinkovito sredstvo za zatiranje varooze, s katerim bi lahko istočasno in enotno zatirali to bolezen v vsej Sloveniji;

- nismo še dosegli, da bi pristojni organi (republiški ali zvezni) znižali pristojbine in dajatve (zavarovalno premijo) za registracijo posebnih vozil za prevoz čebel;

- zaradi visoke inflacije in velikega razkoraka med odkupnimi in prodajnimi cenami čebeljih pridelkov v lanskem letu je čebelarjenje dohodkovno vedno manj zanimivo.

Na koncu še nekaj besed o finančnem poslovanju ZČDS. Čeprav še nimamo

končnih podatkov o lanskem finančnem (ne)uspehu, lahko trdimo, da bi poslovno leto zaključili z rdečimi številkami, če ne bi že novembra 1989 začeli zbirati članarine in naročnine za leto 1990. Le tako smo lahko preživeli, ker je visoka inflacija opravila svoje, kar se bo poznalo še tudi v letu 1990.

Prosimo, da objavljeni osnutek delovnega načrta ZČDS za leto 1990, ki ga je 14. 10. 1989 sprejel izvršni odbor, pregledate in nam posredujete vaša mnenja oziroma pripombe, lahko pa jih sporočite tudi vašemu občinskemu delegatu, ki se bo udeležil letošnje skupščine.

OSNUTEK DELOVNEGA NAČRTA ZVEZE ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE ZA LETO 1990

PREDLOG

Št.	NALOGA OZIROMA DEJAVNOST	Ocena stroškov	Viri sredstev (v 000 din)	Nosilec oz. izvajalec
1. IZOBRAŽEVALNA DEJAVNOST				
1.1.	Izdajanje strokovnega časopisa »Slovenski čebelar« – 11 števil letno.	762	članarina, dotacije	ZČDS
1.2.	Dobavljanje, razmnoževanje, objavljanje in izposojanje izobraževalnih pripomočkov (literatura, filmi, videokasete, diafilmi . . .).	1	članarina, dotacije, iztržek	ZČDS
1.3.	Dokončanje snemanja izobraževalnega programa na videokaseto: »Čebelarjeva mesečna opravila« I. in II. del.	49	članarina, iztržek, dotacija	ZČDS, HKS, ZS
1.4.	Priprava republiškega posvetovanja o sodobnem čebelarjenju v Ljubljani in Mariboru.	3	dotacija CPK	ZČDS
1.5.	Priprava vsebine in organizacija posvetovanja čebelariskih predavateljev zaradi enotnejšega izvajanja predavanj v čebelariskih društvih.	1	članarina, dotacija	ZČDS in CPK
1.6.	Predavanja v čebelariskih društvih za izpopolnjevanje čebelarskega znanja članov ZČDS (dve predavanji v društvih oziroma zvezah).	–	občinske dotacije	Obč. kmet. skladi in ZČDS
1.7.	Strokovna in materialna pomoč čebelariskim krožkom in organizacija srečanja in tekmovanja mladih čebelarjev v Ljubljani.	7	darila in članarina	Medex in ZČDS
1.8.	Strokovna in materialna pomoč čebelariskemu raziskovalnemu taboru in študentskemu krožku pri ZČDS.	0,5	članarina	ZČDS, KIS
1.9.	S šolami, ki izobražujejo mlade za kmetovalce, moramo dogovoriti večji obseg pouka o čebelarstvu in v eno od njih vpeljati čebelarstvo kot fakultativni predmet v zadnjem letniku. Na BTF je potrebno zaposliti stalnega znanstvenega sodelavca na katedri za čebelarstvo.	–		Izobraževalna skupnost SRS, kmetijske šole, BTF
1.10.	Organizacija dveh tečajev za čebelarske začetnike.	–	kotizacija	ZČDS
1.11.	S stalnimi izobraževalnimi akcijami obveščati prebivalce o nujnosti sožitja čebel z naravo in jih vzgajati v boljše potrošnike čebeljih pridelkov.	0,5	članarina	ZČDS, TV, radio in časopisi
1.12.	Izmenjava obiskov na domačih in mednarodnih čebelariskih prireditvah (strokovnih posvetovanjih, razstavah itd.).	1	članarine, dotacije	ZČDS in drugi inter.
1.13.	Priprava čebelarskega terminološkega slovarčka.	–	članarina	terminološka komisija
2. ZDRAVSTVENO VARSTVO ČEBEL				
2.1.	Izvajati izobraževanje čebelarjev o epizootiološkem minimumu in pridobivanju osnovnih znanj o zdravstvenem varstvu čebel.	–	kotizacija	Veterinarski zavodi in ČD
2.2.	Izobraževanje čebelariskih preglednikov in njihovo večje vključevanje v pomožna veterinarska dela.	3	dotacija CPK	veterinarski zavodi

2.3.	Prilagoditev zakona o živalskih boleznih novim pogledom v čebelarstvu.	–		RVU, ZČDS
2.4.	Vodenje učinkovite veterinarske pomoči čebelarjem na območju vse Slovenije pri zatiranju varooze in drugih boleznih in pridobitev regresa za zdravlila.	700	dotacija SSIK	RVU in veterinarski zavodi
2.5.	Stalno spremljanje in sprotno obveščanje pristojnih veterinarskih zavodov o zdravstvenem stanju čebel.	–		čebelarska društva
2.6.	Sodelovanje z veterinarskimi zavodi in razvojnimi inštituti pri razvijanju novih zdravil za zdravljenje čebeljih boleznih.	–		čebelarska društva zdravstvena komisija ZČDS
<hr/>				
3.	RAZISKOVALNA IN POSPEŠEVALNA DEJAVNOST			
3.1.	Sodelovanje pri delu na selekciji in v komisiji za priznavanje plemenišč pridobitnih matic.	–	namenska sredstva	RVU, Medex, Hmezad, KIS in ZČDS
3.2.	Vzpodbuditi raziskovalno delo na področju zdravstvenega varstva čebel, uvajanje sodobne tehnologije in tehnike v čebelarstvo, raziskovanje gozdnega medenja in medovitega rastlinja v celoti.	–	namenska sredstva	BTF, KIS Hmezad, Medex
3.3.	Premiranje vzreje pridobitnih matic pri kupcih iz SR Slovenije (približno 10.000 matic).	700	dotacija SSIK	ČD in KIS
3.4.	Pravočasno obveščanje čebelarjev o medenju na kmetijskih posevkih, grmičju in v gozdu.	–		ZČDS, Medex
3.5.	Pospeševanje pridelave vseh čebeljih pridelkov in uvajanje specializacije za posamezne zahtevnejše čebelje pridelke.	–		ZČDS, Hmezad, Medex
3.6.	Zaposliti več čebelarskih pospeševalcev.	–	dotacija SSIK	zadruga
<hr/>				
4.	PAŠNI KATASTER			
4.1.	Obdelava popisa stojišč čebelnjakov in dopolnjevanje le-tega s spremembami na terenu.	–	namenska sreds. SSİK	ČD in KIS
4.2.	Izdelava vegetacijskih kart za posamezna z medovitim rastlinjem pokrita območja Slovenije.	–	namenska sred.	inštitut za gozd. in les. KIS
4.3.	Izdelava kart gozdnega in drugega medenja po posameznih pomembnejših območjih.	–	namenska sred.	KIS
4.4.	Obdelava zbranih podatkov in na njihovi podlagi izdelava pašnih katastrov in pašnih redov za posamezna zaključena območja.	–	namenska sred.	KIS, ZČDS, ČD
4.5.	Dopolnitev Pravilnika o pašnem katastru in koriščenje čebeljih paš.	–		ZČDS, KIS
<hr/>				
5.	ŠIRJENJE MEDOVITEGA RASTLINJA			
5.1.	V Slovenskem čebelarju naj bi objavljali v času sajenja oziroma sejanja, katere vrste medovitih rastlin je primerno saditi in kje jih dobimo.	–		ZČDS
5.2.	Z drevesnicami, vrtnarijami in semenarnami se je potrebno dogovoriti širjenje medovitih vrst rastlin.	–		ZČDS in omenj. ustanov ZČDS in ČD
5.3.	Čebelarske krožke, čebelarske družine in društva, osnovne in srednje šole, vzdrževalce rečnih korit, cest in parkov moramo pritegniti k načrtnemu zasajanju medovitega rastlinja (osebni stiki, dopisi).	–		
5.4.	Obveščanje lastnikov cvetočega rastlinja, da ne škropijo svojih nasadov s kemičnimi sredstvi v času cvetenja.	0,5	članarina	ZČDS in RTV
5.5.	Sodelovanje v akcijah društev za varstvo in izboljšanje okolja.	–		ZČDS, ČD

6. GOSPODARJENJE V ČEBELARSTVU			
6.1.	Vzpodbujati čebelarje, da izkoristijo novo zakonodajo in ustanovljajo pridelovalno-prodajne čebelarske zadruge.	-	ZČDS
6.2.	S poslovnimi čebelarskimi organizacijami moramo doseči večkratno letno usklajevanje odkupnih cen medu in drugih čebeljih pridelkov. Doseči moramo uvozne carine in kontrolo kakovosti uvoženega medu.	-	ZČDS, ZČOJ in zvezni organi
6.3.	Za zaščito domačih sortnih medov in potrošnika je potrebno uvesti zaščitno znamko domačih medov.	- od prodaje nalepk	ZČDS
6.4.	Za prevažalce, ki s specialnimi vozili prevažajo čebele na pašo, moramo doseči znižanje zavarovalnih premij.	-	ZČDS, RKPZ zavarovalnice
6.5.	Nuditi moramo informacije in pomoč čebelarjem pri preskrbi embalaže.	-	ZČDS
7. ORGANIZIRANOST ČEBELARJEV			
7.1.	Tudi v bodoče bomo skušali pridobiti čimveč neorganiziranih čebelarjev v vrste ZČDS in nuditi vso pomoč društvom z znižanjem članarine.	- dotacije	ZČDS, ČD
7.2.	Ohranjali in izboljševali bomo vse obstoječe in uvajali nove oblike samoupravne organiziranosti naše organizacije.	-	ZČDS, ČD

LEGENDA KRATIC:

ČD	- čebelarska društva
ZČDS	- Zveza čebelarskih društev Slovenije
RKKGK	- republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
KIS	- Kmetijski inštitut Slovenije
ZZS	- Zadružna zveza Slovenije
SSIK	- Samoupravni sklad za intervencije v kmetijstvu SR Slovenije
RVU	- republiška veterinarska uprava
CPK	- center za pospeševanje kmetijstva
PSV	- poslovna skupnost za veterinarstvo
RKPZ	- Republiški komite za promet in zveze Slovenije
RSS	- Raziskovalna skupnost Slovenije

DELEGIRANJE DELEGATOV NA SEJO SKUPŠČINE ZČDS

Čebelarske družine oziroma društva iz tistih občin, kjer nimajo organiziranih občinskih čebelarskih zvez (ali društva za vso občino), opozarjamo na spremenjeni 19. člen pravil ZČDS, ki jih je skupščina ZČDS sprejela 16. 4. 1988 in smo jih objavili v Slovenskem čebelarju št. 12/88 in 1/89. **Člen namreč določa, da čebelarske družine in društva iz iste občine delegirajo na skupščino ZČDS samo enega skupnega delegata za vse ČD iz občine.**

Predlagamo, da čebelarske družine oziroma društva z območja občine, v kateri nimajo medsebojne občinske povezave, ustanovijo občinsko koordinacijsko telo

(lahko koordinacijski odbor), ki bo sestavljeno iz predstavnikov vseh družin oziroma društev z območja občine. (Predlagamo, da bi bili v tem telesu predsedniki in tajniki ČD.) Tako telo bi določilo čebelarsko društvo, ki bo v tekočem letu delegiralo občinskega delegata za skupščino ZČDS, poleg tega pa bi se tudi dogovarjalo o sodelovanju občinskih veterinarskih organov občinskih skladov za pospeševanje kmetijske proizvodnje (čebelarstva), o enotnem dopolnilnem usposabljanju čebelarjev in čebelarskih preglednikov, o urejanju pašnih razmer na območju občine itd. Za ustanovitev takega telesa je potrebna le dobra volja vodstev ČD in sklep njihovega

upravnega odbora. (Potrebna ni nobena registracija in sprejemanje kakršnihkoli statotov oziroma pravil.)

Čebelariskim družinam oziroma društvom, ki so po abecedi prve v občini, predlagamo in jih prosimo, da prevzamejo pobudo in skličejo sestanek predsednikov in tajnikov z območja svoje občine. Če se kljub vsemu ne bi uspeli sestati in dogovoriti, predlagamo, da letos zastopa ČD občine delegat ČD, ki je po abecedi prva v občini. (Primer: v občini Domžale sta čebelariski društvi Domžale – z več družinami – in Moravče. Če se ne bi uspeli drugače dogovoriti, naj bi letos na skupščino ZČDS delegiralo skupnega občinskega delegata ČD Domžale, naslednje leto pa ČD Moravče.)

Prosimo, da nas o vaši odločitvi obvestite tako, da nam pisno ali po telefonu

(061) 210-992 sporočite naslov ČD ali delegata, ki bo aprila letos na skupščini ZČDS zastopal čebelarje. Tudi ostale občinske čebelarske organizacije (zveze ali društva) prosimo, da nam sporočijo naslove delegatov za sejo skupščine ZČDS. Gradivo za skupščino bomo poslali vsem ČD v Sloveniji. Prosimo, da ga v čebelarskih društvih preučite in svojemu občinskemu delegatu posredujete napotke.

Vse občinske čebelarske zveze ali novoustanovljena koordinacijska telesa prosimo, da nam sporočijo naslove, na katere bomo naslavljali pošto za čebelarje v občini.

Upamo, da vas s tem ne bomo preveč obremenili, nam pa bodo podatki v veliko pomoč.

Strokovna služba ZČDS

SAVNIČANI SE NE BOJIJO VAROZE

Na občnem zboru sevniških čebelarjev, ki je bil 10. decembra 1989, smo med drugim opozorili na uspešen boj dobre stotnije čebelarjev, ki gospodarijo z več kot 2800 panji, proti hudi gnilobi čebelje zalege in varozi. Vse več preglavic pa povzroča Sevničanom poapnela zalega, o čemer strokovnjaki zelo malo pišejo, je dejal predsednik Franc Zagorc.

Minka Zupančič iz Krškega, ki jo čebelarji poznajo kot zagnano čebelarko, je ugotovila, da je sevniško društvo doseglo lepe uspehe pri zdravljenju čebel, saj enju medovitih rastlin in delu z mladimi čebelarji.

Tajnik Viktor Kladnik je poročal o uspešnem zdravljenju poapnele zalege z natrijevim benzoatom in vitaminom C. Prebral je tudi finančni načrt za leto 1990, ki je ocenjen na 30.000 dinarjev. Sprejeli so tudi srednjeročni načrt do leta 1995, ta pa obsega izobraževanje, širjenje medovitih rastlin in zdravstveno varstvo čebel. Na osnovnih šolah Sevnica, Boštanj in Blanca delujejo čebelarški krožki. S sajenjem medovitih rastlin predvidevamo povečan donos medu, ki naj bi se do leta 1990 povečal na 18 kg na panj!

Veterinarski inšpektor Hinko Maver je na predavanju o higieni v čebelarstvu predlagal, naj posavski čebelarji ponovno

zahtevajo intervencijski uvoz zelo uspešnega in za uporabo enostavnega zdravila fluvalinata, kot je to storila lansko leto Avstrija.

Marko Debecv je predaval o vzreji matic in praktični uporabi fluvalinata. Komisija za zdravstveno varstvo čebel ugotavlja, da se čebelarjem zaradi učinkovitega zdravila fluvalinata ni več treba bati nadležne varooze. Komisijo vodi študent IV. letnika veterine Blaž Jene in prav njegova sedanja funkcija pri društvu in status študenta sta se izkazala za posrečeno kombinacijo. Jene je namreč dobil prve informacije in ploščice tega zdravila pri prof. Senegačniku. Tako so Sevničani zaorali ledino pri zdravljenju varooze s fluvalinatom v Posavju.

Upamo, da bodo pristojni republiški organi nekoliko prožnejši in hitrejši pri registraciji tega učinkovitega novega zdravila. Društvo je leta 1986 kupilo napravo »dihur« in z njo precej ceneje kot s folbexom uspešno zdravilo varoozo. Nekateri člani komisije pa so poizkušali zatirati varoozo tudi z omejitvijo zaleganja.

Na občnem zboru so prejeli odličja Anton Janša II. stopnje Franc Repar, III. stopnje pa Matija Jermančič in Bruno Plauštajner. Za uspešno vodenje čebelarskega krožka na OŠ v Boštanju je prejel

pohvalo Franc Marolt, za doseženo 7. mesto pa sta bila pohvaljena tudi Mitja Lisec in Dejan Podlipnik. Pohvala je bila izrečena tudi Osnovni šoli Boštanj. V čebelar-

skem društvu Sevnica tudi letos ni osipa članstva.

Tajnik
VIKTOR KLADNIK

NAŠ KROŽEK

Tudi v Mozirju v Zgornji Savinjski dolini imamo šolski čebelarški krožek. Ustanovljen je bil leta 1979. V krožku sodelujejo mentor, predsednik, blagajnik, tajnik in drugi člani krožka. Vsi skrbimo za red in čistočo v čebelnjaku in v njegovi okolici. Mentor našega krožka je od vsega začetka Jože Goltnik iz Mozirja. Na pobudo čebelarške družine, čebelarškega društva in Jožeta Goltnika so začeli ob šoli graditi čebeljak. Ko je bil zgrajen, so se začeli ob njem zbirati znanja željni učenci. Prvo leto se je vpisalo v krožek več kot 30 učencev, vendar je bilo vztrajnih le 20 začetnikov. Čebelariti so začeli s štirimi panji, ki jim jih je podarila čebelarška družina. Vsako leto se je število panjev s čebelami povečevalo. Letos smo dobili še tri panje, tako da jih imamo sedaj 12. Zdaj, ko je več panjev, pa sodeluje v krožku le 13 učencev. Ob koncu

tega šolskega leta nas bo večina končala 8. razred, zato bomo zaradi drugih obveznosti najverjetneje prenehali obiskovati krožek. Tako se bo zmanjšalo število krožkarjev, vendar upamo, da bo krožek obstajal še naprej in da nas bodo nadomestili mlajši. Nekateri, ki so pred nami sodelovali pri krožku, so že postali dobri čebelarji. Več nas je, ki bi radi postali čebelarji, vendar zaradi dragih pripomočkov to ni mogoče. Letos smo iz devetih panjev iztočili 130 kg medu. Od tega smo ga 30 kg podarili OŠ Mozirje, ki nam zato omogoči prevoz na tekmovanja. V desetih letih obstoja se lahko pohvalimo tudi z nekaj uspehi. Večje uspehe smo dosegli v nižji in srednji skupini. Upamo, da bo uspehov še več in da bo krožek uspešno deloval še veliko let.

Simon Gračner, 14 let
8. razred

KAJ DELA IN PRIPRAVLJA ČEBELARSKA DRUŽINA BLED?

Člani čebelarške družine Bled smo na letnem občnem zboru in nato na prvi seji novooblikovanega izvršilnega odbora obravnavali in sprejeli precej obsežen program dela in nalog za prihodnje obdobje.

Za vsako od sprejetih nalog smo določili, kdo je za njo odgovoren in njegove pomočnike, ki so obveznost sprejeli.

Katere so najbolj zanimive naloge? Blejski poletni čebelarški sejem bomo iz začetnih zelo uspešnih poskusov preteklih let izpopolnili in utrdili kot tradicionalno, vsakoletno in najpomembnejšo akcijo naše družine. Sejem bo prodajni, razširjen s privlačno razstavo, strokovnimi razgovori in izmenjavo čebelarških izkušenj. Na sejmu bomo predstavili in prodajali tržne viške čebelarjev. Naše pridelke bomo označili s posebno razpoznavno zaščitno znamko v lični embalaži, namenjeni pa bodo predvsem turističnim gostom Bleda, npr. »blejski« med, to je med, pridobljen izključno na območju naše obči-

ne. Skratka, poleg bogatenja turističnih prireditev na Bledu in splošnega pospeševanja razvoja čebelarstva, želimo s sejemom pridobiti tudi določene gospodarske koristi za vloženo delo naših čebelarjev.

Letos smo se namenili primerno obeležiti in počastiti spomin na dogodek, ko so naši predniki pred dobrimi 70. leti ustanovili Čebelarško družino Bled. Priprave za proslavo so že v teku in tako se obeta lep in odmeven dogodek v turistični sezoni Bleda, ki ga bomo morda združili s sejemskimi dnevi ali pa s čebelarškim družabnim srečanjem ob cerkvi na Katarini v mirnejših dneh zgodnje jeseni.

V načrtu imamo postavitev čebelnjaka naše družine, ki naj bi stal v parku osnovne šole na robu turističnega središča Bleda. Služil naj bi tudi kot šolski čebeljak za čebelarški podmladek – krožek mladih čebelarjev, ki ga na Bledu pogrešamo. Čebeljak naj bi bil zgrajen v posodobljeni tradiciji gradnje gorenjskih čebeljakov ter tako

učinkoval vzgojno in olupševalno.

S kroniko čebelarjenja na našem območju želimo izpopolniti pregled preteklega in sedanjega stanja in dogodkov, za kar si že nekaj let prizadeva sedanji podpredsednik družine Marjan Zalokar, ki je eden od najmarljivejših organizatorjev ter izvajalcev čebelarških akcij na Bledu. Osnovali bomo arhivirane-kartotečne podatke vsakega posameznega čebelarstva v naši družini, ki naj bi vsebovali čim več podatkov in tudi slikovno dokumentacijo. Izdelali bomo bolj natančno karto pašnega katastra z vrisanimi lokacijami in gostoti čebeljih družin posameznih čebelarstev. Ta nam bo v pomoč pri morebitnih večjih razširitvah obstoječih ali pri ustanavljanju novih čebelarstev, da bi bila enakomerneje porazdeljena po pašnem območju.

Nadaljevali in izpopolnjevali bomo že doslej vpeljane zdravstvene akcije pri naših čebelah. Pravočasno se bomo pripravili na najbolj uspešen način borbe proti grozečemu širjenju poapnele zalege. Okrepili bomo splošno zdravstveno kontrolo naših čebel, da bi v kali zatrli in omejili bolezni, predvsem najbolj nevarno hudo gnilobo, ki je v naših čebelnjakih na srečo še nismo zasledili.

V borbi proti zajedavski varoi bomo pri siljeni zaradi družbene nesposobnosti in brezbriznosti ravnati samozaščitno. Ker smo uporabljali lastne biološke postopke in lasten način uporabe uvoženega sredstva klartan s fluvalinatom, smo že doslej rešili mnoga čebelarstva. Tako kot lansko leto bomo tudi letos vsi čebelarji hkrati pričeli z jesenskim zdravljenjem proti varoozi. Upamo, da se bomo za ta najbolj učinkovit, preprost in relativno cenen način samozaščitno dogovorili vsi slovenski čebelarji ter določili dan enotnega začetka zdravljenja, da nam ne bi že očiščene družine okuževale z varoo družine, ki še niso očiščene.

Ker z zdravljenjem ne smemo začeti, dokler iz panjev ne odstranimo vseh satov, namenjenih za točenje, moramo počakati, da preneha zadnja izdatna paša, ki v naših krajih lahko traja do srede avgusta, ponekod pa še dlje. Zato bo po našem mnenju verjetno potrebno enotno pričeto zdravljenje proti varoi v Sloveniji pomakniti na 1. september; vsekakor pa naj bi se zdravljenje ne pričelo pred 15. avgustom.

Stalno bomo morali tudi sodelovati in

bdeti nad početjem kmetovalcev, sadjarjev, železničarjev in drugih, da nam ne bodo zaradi brezbriznosti zastrupljali čebel, kar se, žal, pogosto dogaja. Celo preštevilen stalež lovne divjadi povzroča škodo čebelam, saj v kopnih zimah in na sončnih parobkih tudi v snežnih zimah popolnoma popasejo spomladansko reso.

Med naše trajne naloge smo uvrstili tudi okrepljeno skrb za ohranitev in izboljšanje čebeljih paš. V blejskih parkih, občestnih drevoredih in gozdovih imamo obilo možnosti za širjenje medovitih dreves. Na ustreznih lokalnih forumih se bomo zavzeli, da bodo sadili le čebelam najbolj koristna drevesa in grmovnice.

Namenili smo se tudi izboljšati učinkovitost našega čebelarjenja, torej se bomo posvetili skrbi za povečanje čebeljih pridelkov in drugih koristi čebelarjenja. To smo se namenili doseči z organiziranim izpopolnjevanjem znanja in nesebično medsebojno izmenjavo izkušenj pa tudi z akcijo pasemske selekcije naših čebeljih rodov. Naš namen je doseči kolikor mogoče zgledno rejo pasemsko čiste kranjice z najboljšimi nabiralnimi, nerojivimi, čistilnimi in drugimi pozitivnimi lastnostmi. Pri tem si bomo pomagali z ustanovitvijo strokovno-svetovalne komisije, ki bo obiskovala čebelarstva, ugotavljala objektivno stanje in svetovala izboljšave. Predvsem se želimo čimprej znebiti vseh izrazito pasemske nečistih matic (ki zalegajo čebele z rumenimi obročki) ter vseh izrazito rojivih in **ne-kvalitetnih** matic. Za začetek bo treba opustiti prakso mnogih čebelarjev, da vzrejajo matice iz družin, ki prve rojijo. Čebelarji bi si morali med seboj izmenjavati najboljše mlade matice. Selektionirane matice pa bomo našim čebelarjem poskusili pridobiti tudi od priznanih rejcev matic z zgornjegorenjskega območja.

Seznam nalog s tem še ni izčrpan. Že samo omenjene pa kažejo, da je dela v vsaki čebelarški družini na pretek. Nekoliko obširnejše poročilo o naših nalogah pa je lahko kljub nekaterim posebnostim zaradi položaja Bleda koristen napotek tudi kaki drugi družini, ki takih nalog še ni sprejela med svoje obveze.

Predsednik ČD Bled
dipl. inž. arh. Marjan Debelak

PROSLAVA 75-LETNICE ČD NA GORIŠKEM

RUDI BRAJDIH, IVAN HORVAT, LOJZE LIČEN

Proslavo v spomin na 75-letnico ustanovitve »Slovenskega čebelarkega društva na Goriškem«, ki je bila 24. 12. 1989, je pripravilo ČD Nova Gorica ob podpori Občinske čebelarke zveze Nova Gorica.

Po pričevanju naših znanih čebelarjev sega čebelarstvo na Goriškem v leto 1873. O častiti starosti našega društva pa nam priča na novo odkrita registracija »Pravil slovenskega čebelarkega društva za Goriško« pri cesarsko kraljevem namestništvu v Trstu, dne 6. julija 1914, pod št. 12/8-85.

Čebelarstvo je cenjeno ne le zaradi zdravih pridelkov, temveč tudi v poljedelstvu in sadjarstvu, kjer cenijo njegovo oprashaevalno vlogo. Zato se v zadnjih letih uveljavlja tudi v naši družbi.

Poleg navedene ocene ne smemo prezreti naloge, ki jo je društvo opravljalo v dobi raznarodovanja slovenstva. Ta čebelarški zbor je namreč zajel vso takratno slovensko elito, ki je z vso vnemo zajezila raznarodovanje, celo s potujočimi čebelarškimi učitelji. O tem nam priča tudi ime društva – »Slovensko čebelarkega društvo za Goriško«. S tem so jasno izrazili, »kaj so in kaj hočejo biti«.

Ta dejstva nam potrjuje tudi slavnostni govor Stanka Murovca ob razvitju prapora ČD Nova Gorica leta 1979, v katerem je poudaril predvsem ustanovni občni zbor v Gorici, ki je bil 1. 6. 1914, ko so v slavnostnem vzdušju izvolili organe društva. Predsednik je postal Josip Rakušček, namestnik Ivan Podgornik, tajnik pa Franc Košec. Odborniki so postali Josip Vasko, Janko Vodopivec, Avgust Reggi in Ivan Fonzari, njihova namestnika pa Anton Mlekuž in Ivan Uršič.

O ustanovnem občnem zboru je poročal tudi Slovenski čebelar v 7. številki leta 1914. Ti člani so kot predstavniki tedanje inteligence pokrivali celotno Goriško, Tolminsko in Vipavsko dolino ter Kras.

Člani komisije za raziskovanje tega zgodovinskega obdobja in zbiranje gradiva so bili Stanko Murovec, Ivan Horvat in Rudi Brajdih. Po smrti Staneta Murovca je njegove naloge prevzel Lojze Ličen. Stanko Murovec je bil izjemen pričevalec, iskren in

izkušen čebelar, povrh pa še dober tovariš z veliko humorja. Škoda, da ga je kruta smrt iztrgala iz naše srede, saj bi nam s svojim vsestranskim in obsežnim znanjem obogatil današnje slavje.

Tegobe prve in druge svetovne vojne so slabo vplivale na razvoj čebelarstva. Društveno življenje je bilo ovirano. Narodnostno zatiranje se je s pojavom fašizma stopnjevalo, s tem pa se je izgubljalo dragoceno čebelarke gradivo.

Da nam je uspelo odkriti »Pravila«, se moramo zahvaliti pokojnim čebelarjem z ožje Goriške: Jožefu Pavletiču, Pavletu Gorkiču, Antonu Žnidaršiču, znanem konstruktorju AŽ panjev, Francu Gorkiču, Jožetu Staniču, Petru Fornazariču, Danilu Budinu, Ivanu Krpanu in še mnogim drugim, ki so veliko prispevali k sedanjemu ravni čebelarstva na Goriškem.

Pravila in nekatere dokumente je društvu odstopila čebelarka Anica Pavletič, vdova poklicnega čebelarja Jožeta. Če ne bi bila z vsem predana čebelarstvu in naši družini, bi gotovo šlo vse v izgubo. Zadnja leta se v naše društvo vse pogosteje včlanjujejo tudi ženske, kar je gotovo tudi njena zaslug.

Čeprav je današnja proslava skromna, se skušamo z njo oddolžiti vsem našim čebelarškim prednikom, ki so s srcem in dušo hrepeneli po vsestranskem izobraževanju in po ohranjanju slovenstva.

Naj bo naslednja proslava ob 80-letnici bogata, pestra, združena s prazničnim družabnim razpoloženjem. V dobro zato vzemimo rek: »Trudimo se in učimo, sicer ostanemo skaze vse življenje.«

Slavnostni občni zbor so poleg članov čebelarjev iz Nove Gorice obogatili tudi predstavniki ČD Kanal Brda, ČD Sežana, predstavnika občinske čebelarke zveze ter predstavnika veterinarskega kmetijskega zavoda iz Nove Gorice.

Tudi mladi čebelarji krožkarji so počastili visoki jubilej naše čebelarke organizacije, in to iz osnovne šole IX. Korpus iz Nove Gorice in osnovne šole iz Solkana. Prisotne pa so tudi seznanili s svojim delom in načrti za bodočnost.

Tudi živahna razprava po proslavi je v

marsičem razbistrila probleme, zlasti glede kužnih bolezni čebel. Prisotne je o tej problematiki strokovno poučil predstavnik kmetijsko veterinarskega zavoda Nova

Gorica. Dogovorili so se, da se bodo ponovno srečali 24. februarja 1990 ob 17. uri v osnovni šoli IX. korpusa v Novi Gorici.

Obletnice

FRANC ČEŠNOVAR – 80-LETNIK

Te dni praznuje Franc v krogu svoje družine in prijateljev častitljivo 80-letnico.

Čebelarji ČD Nova Gorica mu ob visokem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo, da bi bil še dolgo tako ustvarjalen in aktiven predsednik komisije za zatiranje kužnih bolezni na območju novogoriškega društva.

Ob vseh težavah v čebelarstvu je bil vedno kos vsem nalogam in dejaven tudi v razpravah na debatnih večerih ČD Nova Gorica.

V dolgem in bogatem življenju je kot zaslužen čebelar prejel odličja Anton Janša III., II. in I. stopnje, ob 90. obletnici slovenske čebelarske organizacije pa tudi posebno plaketo, o čemer pričajo članki v SČ št. 3/80 in št. 4/88.

Čprav Franc ni primorski rojak, se je s svojo predanostjo popolnoma vključil v čebelarsko družščino, ki jo je bogatil s prijaz-

nim humorjem, čebelarjem pa vedno vlival pogum za nadaljnje delo.

Še na mnoga leta, Franc!

Prijatelji – čebelarji

FRANC LEVSTEK – 80-letnik

Malo pred zaključkom leta 1989 je praznoval 80-letni jubilej Franc LEVSTEK, ki se je z vsem srcem lotil dela v ČD Ribnica, saj je njegov soustanovitelj. Vrsto let je zelo uspešno in strokovno opravljal delo tajnika. Mnogo je prispeval, da je društvo dobilo svoje prostore. Bil je tudi med pobudniki za ustanovitev občinske zveze, hkrati pa je tudi zapisovalec dediščine našega čebelarstva, ki bo kmalu končana. Občasno objavlja svoje prispevke tudi v Čebelarju. Skrbi za izobraževanje naših čebelarjev. Ukvarja pa se tudi z organizacijo pasišč na področju občine in je pobudnik še drugih naprednih idej v prid mladim in starim članom.

France želi zavarovati zgodovino naših prednikov tudi na drugih področjih, saj z

vso vneto zbira gradivo o starih mlinih v občini Ribnica.

Zelo plodno je desetletja deloval kot sekretar ZTKO. Za svoje neumorno delovanje je prejel vsa čebelarstva odličja in priznanja, zadnje leta 1989. Prav tako je nosilec več državnih odlikovanj, priznanj občine Ribnica in nosilec najvišjih športnih odlikovanj.

Čebelarji Čebelarstva društva Ribnica

se mu iskreno zahvaljujemo za vse opravljeno delo in mu želimo še trdnega zdravja. Prepričani smo, da bo zmožgal končati svoje kronike in na ta način ohraniti zgodovino preteklega in sedanjega časa.

Čebelarji ČD Ribnica

Osmrtnice

FRANC METELKO

Oktober 1989 smo se na Žalah v Ljubljani poslovili od čebelarja Franca Metelka. Pokojni se je rodil leta 1925 na Gmajni pri Raki na Dolenjskem. Že kot otrok je vzljubil čebele in jih vzgajal z znanjem, ki si ga je pridobil v šoli. Vse to je mladega Franca pripeljalo med čebelarje. Življenjska pot ga je zanesla v Ljubljano, a v Dolenji vasi pri Raki si je postavil dom in sodoben čebel-

njak. Bil je član Čebelarstva društva Raka. Kljub oddaljenosti je bil vedno med nami, tako na sejah kot na občnih zborih. Zavzeto je sodeloval v razpravah in rad je pomagal tudi drugim čebelarjem. Prav zato je prejel odličje Anton Janša III. stopnje.

Njegovo delo pri čebelah bo nadaljevala njegova žena, ki je tudi članica našega čebelarstva, pri delu pa ji želimo obilo uspeha.

Čebelarstvo društvo Raka

MALI OGLASI

PRODAM 20 čebeljih družin na 9 satov. Tel.: (064) 38-022.

10 DOBRO ohranjenih LR panjev prodam. Tone Iršič, Preserje 76, Škofja vas, tel. (063) 35-675.

PRODAM montažni čebelnjak za 10 AŽ panjev (2 x 5) in eno vrsto prašilčkov. Marko Miklič, 313-044 int 21-49 dopoldan.

PRODAM TAM 5500 s kontejnerjem in 42 novimi naseljenimi AŽ panji 10-satarji, z velikim delovnim prostorom. Možnost povečanja za 66 panjev. Tel.: 851-496 od 14. ure dalje. Tone Colnar, Trata II/11, 61330 Kočevje.

POCENI prodam dva čebelnjaka s čebelami in vso pripadajočo opremo. Milka Vovk, Cesta na Ostrožno 113, Celje, tel.: (063) 36-722.

PRODAM 14 rabljenih AŽ panjev 9-satarjev (cena: četrtnina vrednosti novih). Nikolaj Ferenčič, Miklošičeva 32, Murska Sobota, tel.: (069) 22-382.

PARCELO 1500 kv. m v bližini toplic, zelo lepa lega, izredna paša za čebele, s priglašeno gradnjo čebelnjaka prodam. Tel.: (061) 554-703.

VEC čebeljih družin na 10, 7 in 5 satov AŽ mere prodam. Tel.: (068) 73-486.

TAM 2001, predelan v prevozni čebelnjak za 36 AŽ panjev z atestom ter registriran, vozen z B kategorijo, prodam. Tel.: (061) 612-043.

PRODAM razstojišča ALU za 9-10 satarje. Tel.: (062) 774-907 vsak dan od 18. do 20. ure.

PRODAM grelce za panje. Ugodno za zanesljivo zadimljenje in zgodnji razvoj čebeljih družin. Zahtevajte prospekt. Hrvoje Erpačič, Bornji Bukovac 129, 41050 Zagreb, tel.: (041) 224-009.

UGODNO prodam rabljene AŽ panje s pitalniki in osmukalniki za pelod s pitalnim sladkorjem. Okovan čebelnjak z 10 vdelenimi AŽ panji, ki se vključi za prevoz na vsak osebni avto. M. Mencej, Ljubljana, Vodovodna 39, tel.: (061) 344-864.

PRODAM zdrave in močne čebelje družine na AŽ satju, 7-satarji, konec marca-začetek aprila. Ribnikar, Kranj, tel.: (064) 21-654.

IZDELUJEM plastične matične rešetke za LR panje dimenzije 504x412 mm, debeline 0,5 mm, za zaklade in ostale dimenzije po naročilu, begalnice za izgon čebel iz medišč in spenjalce za povezovanje LR panjev. Prodajam tudi okvirčke za polnaklade in (2/3) Farrarjeve, tj. 17 cm naklade. Ing. Miro Rukavina, Marije Havičeve 38, 61117 Ljubljana, tel.: (061) 576-364.

PRODAM zaradi boleznih večje število čebeljih družin. Lojze Praprotnik, Pod sijo 18, 64290 Tržič, tel.: (064) 50-727.

ČEBELJE PAŠE NA OLJNICAH

Od republiškega Zavoda za statistiko smo zahtevali podatke o zasejanih površinah z oljno ogrščico oziroma repico. Posredujemo vam naslove kmetijskih delovnih organizacij, ki imajo zasejane večje površine (nad 20 ha) v domači ali drugih občinah. Za določitev točne lokacije stojšča se dogovorite neposredno z lastniki oziroma uporabniki posejanih zemljišč.

1. Agraria Brežice, TOZD Kmetijstvo – Šentlertart, 68250 Brežice	47 ha
2. Agroemona Domžale, TOZD Poljedelstvo, govedoreja – Levstikova 39, 61230 Domžale (v občinah Domžale, Kamnik, Lj. Šiška)	226 ha (157+26+43)
3. Mercator, Ljubljanske mlekarne, TOZD Posestva – Cesta na Loko 4, 61000 Ljubljana (v občini Grosuplje in Lj. – Vič-Rudnik)	116 ha (53+63)
4. Mercator, FARMA – Stična 1, 61295 Ivančna Gorica	37 ha
5. Mercator, KŽK Gorenjske, TOZD Kmetijstvo – Begunjska 5, 64000 Kranj (v občini Kranj in Škofja Loka)	113 ha (70+43)
6. 66 Brežice, TOZD Hortikultura, plantaže in gradnje – Gornji Lenart 28 a, 68250 Brežice (občina Krško)	30 ha
7. Mercator Agrokombinat, TOZD Poljedelstvo – Kamličev trg 1, 68311 Kostanjevica	45 ha
8. Tima Agrokombinat Lenart – Spodnji Porčič 1, 62230 Lenart v Slov. Goricah	120 ha
9. ABC Pomurka, KG Rakičan, TOZD Poljedelstvo – Kolodvorska 1, 69220 Lendava	20 ha
10. Mercator, KZ Medvode – Cesta ob Savi 11, 61215 Medvode	30 ha
11. ABC Pomurka, KG Rakičan, TOZD Poljedelstvo – Lendavska 5, 69000 Murska Sobota	141 ha
12. Mercator, KZ Krka, TOZD Brazda – Mihovica 29, 68310 Šentjernej	135 ha
13. KK Ptuj, TOZD Osojnik – Štuki 23, 62250 Ptuj	20 ha
14. KK Ptuj, TOZD Dravsko polje – Kopalniška ulica 25, 62325 Kidričevo (v občini Ptuj in Slov. Bistrici)	182 ha (64+118)
15. KK Slov. Bistrica, TOZD Lastna kmet, proizvodnja Vinarska 3, 62310 Slovenska Bistrica	70 ha
16. KZ Slovenske Konjice, TOZD Lastna proizvodnja – Oplotniška c 1, 63210 Slovenske Konjice	42 ha
17. Hmezad KK Šmarje, TOZD Kmetijstvo – Šmarje 154, 63240 Šmarje pri Jelšah	23 ha
18. Hmezad Kmetijstvo, TOZD Kmetijstvo – Latkova vas 124, 63312 Prebold	21 ha
19. Tima, Agrokombinat Maribor, TOZD poljedelstvo Partizanska c 6, 62000 Maribor	202 ha
20. Tima, KZ Rače – Cesta Talcev 1, 62327 Rače	28 ha
21. KK Ptuj, TOZD Ptujsko polje – Dornova 2, 62252 Dornova	149 ha
22. Druge organizacije in podjetja	58 ha

Zasebni sektor ima po prvih podatkih posejanih 291 ha z oljno ogrščico oziroma repico.

OBVESTILO VZREJEVALCEM MATIC

Vse vzrejevalce, ki bi radi v letu 1990 pričeli z vzrejo matic za prodajo, obveščamo, da morajo svojo dejavnost prijaviti na Kmetijskem inštitutu Slovenije, Hacquetova 2, 61000 Ljubljana – čebelarstvo do 15. marca 1990. Do konca marca vas bo obiskal sodelavec KIS in na vzrejnem čebelnjaku odvzel vzorec čebel za preiskave. V letošnjem letu bodo vse matice iz registriranih vzrejevališč premirane s 70,00 din na matico. O vseh nadaljnjih pogojih pa boste naknadno obveščeni.

KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE –
ČEBELARSTVO

OBVESTILO ČEBELARJEM

ČD BARJE poziva vse čebelarje, ki mislijo prepeljati čebele na njihovo območje, da se predhodno javijo pri tov. Cirilu Ovniku, Ižanska 305, zaradi dodelitev prostora. S seboj naj prinesejo veljavno zdravniško spričevalo. Ta ukrep je nujen zaradi preprečevanja razširjanja hude gnilobe čebelje zalege.

IO ČD BARJE

MEDNARODNI SIMPOZIJ O STANDARDIH KAKOVOSTI ČEBELJIH PRIDELKOV, OD 24. DO 26. MAJA 1990 V OHRIDU V MAKEDONIJI

Svetovna čebelarstva organizacija APIMONDIA in Zveza čebelarskih organizacij Jugoslavije bosta od 24. do 26. maja 1990 v OHRIDU pripravili mednarodni strokovni simpozij na temo »Standardi kakovosti čebeljih pridelkov, bolezni čebel in ostanki v medu«.

Strokovni organizatorji simpozija so veterinarski inštitut univerze »Ciril in Metod« iz Skopja, Čebelarstva zveza Makedonije, in čebelarstva zadruga Napredek iz Skopja.

Uradni jezik simpozija bo angleški, poskrbljeno pa bo tudi za prevajanje v srbohrvaščino. Kotizacija za udeležence znaša 500,00 din, vplačati pa jo je potrebno najkasneje do 1. maja 1990 na žiro račun številka 41100-678-5556, Pčelarski sojuz na Makedonija, Skopje, z oznako »Za simpozij«. Prosimo vse, ki bodo na simpoziju sodelovali z referati, da se prijavijo do 1. marca 1990, povzetek referata v angleškem in srbohrvaškem jeziku (trideset tipkanih vrstic) pa pošljejo najkasneje do 1. maja 1990.

V času simpozija bo tudi seja izvršnega odbora Apimondie, zaradi česar se bo simpozija udeležilo več znanih strokovnjakov s področja čebelarstva iz sveta in še posebej iz Evrope.

V okviru simpozija bo organizirana tudi prodajna razstava.

IV. STROKOVNO POSVETOVANJE ČEBELARJEV MAKEDONIJE

Takoj po simpoziju, tj. v nedeljo, 27. maja 1990, bo Čebelarstva zveza Makedonije organizirala četrti tradicionalno strokovno posvetovanje makedonskih čebelarjev. Na posvetovanju bodo predavali:

- dr. Raymond Borneck, predsednik Apimondie: Najnovejši razvoj čebelarstva v svetu;
- dr. W. Ritter: Najnovejše ugotovitve pri zdravljenju čebeljih bolezni;
- dr. Đuro Sulimanović: Preprečevanje in zdravljenje varooze;
- dr. Jovan Kulinčević: Pravilno čebelarjenje in preprečevanje bolezni.

Govorili pa bodo tudi o prodaji čebeljih pridelkov v prihodnosti.

Kotizacija znaša 20,00 din in jo je potrebno vplačati do 1. maja 1990 na žiro račun 40100-678-5556, z oznako »za posvetovanje«. Prijave sprejemajo do 1. marca 1990.

Pčelarski Sojuz na Makedonija

Ul. Damegrujev 28/3, 91000 Skopje, tel. (091) 211-450

KAS

Naravni zveček (čaj) iz borovih vršičkov in pelina ali le sestavine zanj vam nudi

JANEZ FIRM, Podšentjur 10

61270 LITIJA

Tel.: (061) 882-096

KAS zmanjšuje možnost pojavnosti noseme, pospešuje spomladanski razvoj in ovira razvoj varoe. Dodajamo ga sladkorno-medenemu testu, ledencem, spomladanski dražilni krmi, krmi za brezpašno dobo in jesenski dopolnilni krmi.

RAZSTAVA NA DUNAJU

Vse, ki želite obiskati čebelarstvo na Dunaju, obveščamo, da je odprta do 26. aprila 1990.

Obisk je možen vsak dan od 10.00 do 18.00 ure, v nedeljo od 10.00 do 13.00 ure. Ob ponedeljkih je razstava zaprta. Razstava je v Avstrijskem etnografskem muzeju, Laudon-gasse 15-19, Dunaj.

Izlete organizira tudi KOMPAS iz Ljubljane, informacije pri Nuši Bajec, telefon (061) 219-090.

ZČDS

PRODAM AŽ, LR in nizkonakladne panje ali samo družine na satju in 4 in 5-satne prašilčke. Uroš ing. Vidmar, Zoisova 22, Bohinjska Bistrica, tel.: (064) 721-230.

MONTAŽNI čebelnjak za 20 AŽ panjev prodam. Tel.: (061) 752-300.

PRODAM odbrane MARIOVSKE matice, družine na 5 LR satih, velike količine medu in mravljinčne kisline. Tel.: (097) 24-364.

PRODAM večje število čebeljih družin na 7 in 10 satov AŽ. Povše, tel.: (061) 483-740.

VEČ zdravih močnih čebeljih družin prodam, lahko tudi s panji. Prodajam tudi pocinkano točilo, potrebno manjšega popravila. Tel.: (064) 79-055.

ISCEM mojstra za barvanje panjskih končnic ali njegove naslednike oziroma ljudi, ki o tehniki te umetnosti še kaj vedo, predvsem o sestavi in izdelavi starih barv. Osebo, ki mi bo to sporočila, čaka »čebelarstva« ali kaka druga nagrada po dogovoru. Sporočite na uredništvo Slovenskega čebelarja.

PRODAM več čebeljih družin na AŽ satih. Kavčič Miro, St. Žagarja 7A, 64240 Radovljica.

PRODAM več naseljenih LR panjev. Jordan Blažević, Jelovška 37, Bled, tel.: (064) 78-348.

PRODAM kamion TAM 4500, prirejen za prevoz čebel ali zamenjam za traktor. Tel.: (061) 771-314.

PRODAM več čebeljih družin na AŽ satju. Noč Anton, Selo 42, tel.: (064) 80-631.

PRODAM 20 AŽ panjev. Anton Zupan, Zasip – Blejska c. 15, tel.: (064) 77-634.

PRODAM večlje število čebeljih družin na AŽ satju. Jože Sever, Semič, tel.: (068) 56-201.

PRODAM večje število čebel s panji ali brez. Maks Medved, Dragonja vas 40 a, Cirkovce, tel.: (062) 792-333.

PRODAM večje število čebeljih družin na AŽ satju. Ervin Ficko, Mlajtinci 36, Martjanci, tel.: dop. (069) 22-310, pop. (069) 48-193.

PRODAM stiskalnico za AŽ satnice, naseljene in prazne AŽ panje ter sadike akacije, amorfne, japonske sotone. Tel.: (0608) 82-203.

PRODAM TAM 4500, predelan za 48 AŽ panjev in prostorom za točenje medu. Tel.: (069) 70-160, Kolenko, Črenšovci 159 a.

ČEBELARJI: izdelujem panje na 10 in 7 satov. Tel.: (068) 73-057.

PRODAM 12 čebeljih družin na 9 in 10 satnih AŽ okvirjih. Tel.: (066) 31-166 popoldan.

PRODAM do 20 zdravih družin na AŽ satju. Doma sem ob sobotah in nedeljah. Janko Kloboves, 64224 Gorenja vas 175 (nad Škofjo Loko).

V APRILU prodam 5 čebeljih družin na 9 satov. Franc Hubat, Šmartno 33, Cerklje/Gorenjska, tel.: (064) 42-379.

PRODAM več čebeljih družin na sedmih satih. Tel.: (061) 59-559.

ZARADI boleznih prodam 40 družin AŽ 10 s čebelarskim priborom, vse je vgrajeno na prevoznem čebelnjaku TAM 555. Tel.: (043) 23-960.

PRODAM satnike AŽ mere. Orel, Česnikova 14, Ljubljana, tel.: (061) 559-594.

PRODAM večje število čebeljih družin na AŽ satih. Tel.: (061) 551-568 ali 741-542.

PRODAM ROJE konec meseca maja. Matice so 89/90. Roje pošljem v posebnih tuba-paketih ali pa jih prevzamete osebno. Prodajam tudi roje v LR panju z eno naklado. Bogdan Tesla, Partizanskih pilotov 28 c, 57000 Zadar, tel.: (057) 312-854 pozno zvečer.

PRODAM 20 čebeljih družin na 9 ali 10 satih. Franc Pivk, Partizanska 64, Žiri (064) 69-260 int. 73.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM 5000 z 48 novimi AŽ panji, komplet ali posamezno. Cena ugodna. Tel.: (062) 31-046 po 15. uri.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, dipl. oec. Aleš Mižigoj, inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Letna naročnina za nečlane znaša 250,00 din.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenski čebelar, znaša 190,00 din.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran 9.720.000 din, pol strani 4.420.000 din, četrt strani – 1.210.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 46.000 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK in Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana, Parmova 39.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

IZŠLA JE NOVA VIDEOKASETA

Izdali smo novo videokaseto ČEBELARJEVA OPRAVILA II. DEL, ki bo dobrodošel učni pripomoček za čebelarje, šole in društva. Film je dolg 52 minut in posnet na videokasete VHS sistema.

**CENA ZA ČLANE JE 300,00 din – CENA ZA NEČLANE JE 375,00 din
K CENI PRIŠTEJEMO ŠE STROŠEK POŠTNINE**

Kaseto lahko naročite pisno ali telefonsko (061) 210-992, poslali vam jo bomo po pošti po povzetju.

Zveza čebelarskih društev Slovenije
Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana

NOVO! VSE ZA ČEBELARSTVO!

Heureka S & D d.o.o., podjetje za čebelarstvo in svečarstvo, je 1. 3. 1990 v Ljubljani v prostorih (Varnost-Ljubljana) v Koprski ulici 94 (Mestni log), tel.: (061) 261-366 odprlo specializirano trgovino z opremo, stroji, materialom in priborom za čebelarstvo.

Po ugodnih cenah nudimo:

- satnice, valjane, vseh dimenzij
  - vse vrste točil Al, prokron, ročni ali motorni pogon
  - gonila, odtočne štule, vse vrste košev
  - posode, grelce za med
  - stroje za odkrivanje satja in za izdelavo satnic
  - topilnike voščin vseh vrst
  - panje AŽ, LR nakladne, smukalnice
  - ostalo drobno orodje in pribor
  - posredujemo nabavo opreme in pribora iz uvoza
- Predelujemo vosek v satnice – garantirano iz vašega voska.

Po najvišjih tržnih cenah odkupujemo staro satje.

Delovni čas od 9. do 12. in 14. do 18. ure, ob sobotah od 8. do 13. ure. Dostop je možen z vsemi prevoznimi sredstvi. Od južne obvoznice smo oddaljeni približno 800 m izvoz Ljubljana-zahod ali Center. V bližini je postaja mestnega avtobusa št. 1 (200 m).

Iščemo tudi strokovne sodelavce s področja čebelarstva.

Za obisk se priporočamo! Pridite – ne bo vam žal!

MALI OGLAŠI

PRODAM tovorni avto zastava 620 B nosilnosti 1500, vozen z B kategorijo. Kontejner za 28 AŽ panjev (samonakladalni) lahko s panji in čebelami, ali brez, 20 prašilčkov polnih ali samo družine ter električni topilnik za vosek. Lahko dobite tudi zdravila za zatiranje varooze od 18. 3. dalje. Tel.: (066) 31-735.

KUPIM TAM 5500, predelan v prevozni čebelnjak, s čebelami ali brez. Marko Kupljenik, Sp. Gameljne 78, 61211 Lj.-Šmartno, tel.: (061) 372-752.

PRODAM glasilo Slovenski čebelar, vezan po letnikih 1980-89. Tel.: (064) 28-649.

NUDIM prevoz z ladjo (do 80 panjev) na otoke okoli Zadra (Sukošan, Bruška) in organiziram stojišča za pašo na mandljih, češnji, višnji, žajblju itd. Informacije po tel.: (057) 435-022 po 20. uri, v soboto in nedeljo pa (057) 63-348 – Joso Zrilič.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM 5000 atestiran z 60 AŽ panji s čebelami. Čebele so močne in zdrave prezimile. Tel.: (068) 42-527.

PRODAM prikolico za prevoz in postavitvev 16 AŽ panjev. Jurij Fajdiga, Zg. Duplje 72, tel.: (064) 48-000.

PRODAM 20 zdravih čebeljih družin na 10 AŽ satju skupaj s panji ali le na satju in točilo na 4 satje. Tel.: (068) 44-140.

PRODAM 7 čebeljih družin na AŽ satju brez panjev. Vinko Zupanec, Šenčur, Pipanova 29.

PRODAM kontejner za prevoz 36 AŽ panjev. Tel.: (067) 78-294.

PRODAM čebelje družine na 7 in 10 satov. Boris Saražin, Ručigajeva 21, Kranj, tel.: (064) 26-209.

PRODAM 30 čebeljih družin na satju in TAM 4500 z atestom za prevoz 60 AŽ panjev. Tel.: (067) 55-562.

PRODAM 20 naseljenih LR panjev, tel.: (067) 72-934.

IZDELAM vam zelo kvalitetne satnice iz vašega voska – hladno valjane. Mere po želji naročnika. Vosek tudi odkupujem. Jože Hrovat, Krakovska 25, Domžale, tel.: (061) 712-089.